בעזרת השם יתברך

קונטרס

מים עמוקים

חסידות וקבלה
עבודת ה'
תפילת שחרית
תורת הנפש

חודש תשרי תש"פ

מכון מים עמוקים

ועד להוצאת ספרי מורינו
הרב רבי יחזקאל יואל גליק שליט"א

◆

יכולין לשמוע שיעורי מורינו
הרב שליט"א על הטעל:
929.250.1000

◆

להארות ולהערות ולהירשם לקבל
שיעורים ע"י אימייל נא להירשם:
mayimamukim@gmail.com

◆

הבהרת המערכת:
ראה הברכה שאנו נותנים לפניכם, דברים עמוקים וברורים, וזאת למודעי שיש באמתחתינו הרבה שיעורים בתוכן של מאות שעות, אך דא עקא שהדבר מצריך עבודה רבה ומסורה, ועולה להוצאות מרובות, ופונים אנו בזה למביני מדע המבינים גודל יקרת ערכם של דברים הללו, ורעבים לראות הוצאת הדברים לאור עולם, שיואילו נא בטובם לעזור בההוצאות המרובות, כדי שנוכל להמשיך בהמלאכה שעדיין לא היתה דים, וזכות הדבר יהא תלוי בידכם.

Layout & Design
YMW | 845.517.5222

בעזרת השם יתברך

קונטרס

מים עמוקים

הסידות וקבלה
עבודת ה'
תפילת שחרית
תורת הנפש

חסידות וקבלה | **מאמר ירח האתנים - על ר"ה**.....ו
חסידות וקבלה | **ביאור על ג' ברכות אחרונות בשמו"ע**....יח
עבודת ה' | **האם תשובה הוא הרגש?**.....ל
תורת הנפש | **הנסיעה למעזיבוזש ששינה את החיים**.....לד

חסידות
וקבלה

מאמר
ירח האיתנים

[א]

מהות יום ראש השנה

יום רא"ש השנה כלולה מג' ענינים, ג' ר"ה הוא יום הדין הגדול והנורא, יום המשפט שכל בני עולם עוברין לפניו כבני מרון, וכל אדם מפחד מה יועיל לאור משפטיו[א]. ג' ר"ה הוא יום הבריאה, יום השיבי של בריאת העולם, היום שבו נברא אדם הראשון[ב], ומוזר הדבר בכל שנה ושנה דביום הזה נתאדם הבריאה מחדש. ג' ר"ה הוא יום המלוכה, היום שממליכין הקב"ה ומקבלין עליו עול מלכותו ימבדך[ג]. ול"ד מהו הקשר בין כל הני ג' דבריס.

ונבאר ע"פ משל, לבעל בית שרצה לפתוח 'ביזנעס' חדשה וגדולה מאד, ואינו יכול לנהל בעצמו ה'ביזנעס' עם כל העובדים וכל המשכונות הנמצאים בתוכו, ולשורך זו מבקש ממונה שהוא יהא עומד ברשם, ועל פיו ינהג כל העבודה שהכל ילך על סדר הנכון. והנה ביום מן הימים מצא איש שברשה בעיניו מוכשר לתפקיד חשוב כזה, וכמובן מאליו מכיון שהבע"ב ימסור בידו כל ה'ביזנעס' שינהג על פיו, בתחלה צריך לנסותו אם יעבוד כרצוי או לא, כיון שעדיין אינו בטוח בזה אם באמת רצוי לתפקיד זו, וביום הרשמון שמכניס אותו לתוך העבודה, הבעה"ב משגיח עליו בשתי עיניו, ודן ושופט אותו אם הוא טוב או לא. והנה כשבעה"ב רואה שאכן הוא רצוי ומוכשר לתפקיד זו, וכבר בטוח בהממונה, אז בהמשך הזמן אוב אינו צריך להשגיח עליו, ומוסר הכל בידו שעל פיו יהא כל

א) מתני' במסכת ר"ה דף ט"ז ע"א, בארבעה פרקים בשנה העולם נידון וכו', בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון.

ב) פסיקתא כ"ג א' (עיין ר"ן בר"ה שם), וכן במוסף ר"ה מתפללין זה היום תחילת מעשיך.

ג) מסכת ר"ה שם, אמרו לפני מלכיות כדי שתמלוכינו עליכם.

ההחלטות וכדו'.

בן עברו תודש ויותר שהממונה ניהל כל העבודה, והצע"ב כמעט שלא הסגיח על מה שעושה, עד שעברה שנה שלימה, אז עשה הצעה"ב חשבון לעצמו, שעכשיו צריך עוד הפעם לשפוט הממונה, האם אכן הוא עובד ומנהל ה'ביזנעס' כרצוי, או מכיון שצעה"ב אינו מסגיח עליו הוא יכן ואינו עושה כלום. ועוד רואה לעיין אם נוטל כסף לעצמו ומניח לתוך כיסו, שאפשר אינו יכן ועובד היטב, מ"מ שכח שים כאן בעה"ב תמיתי, ואושש שהוא הצעה"ב. הצע"ב הוליץ מאשמתו לידי פועל, ונכנס לתוך מקום העבודה, והתחיל לעיין בכל מה שהממונה עושה, וכשרואה הממונה שהצעה"ב מסגיח עליו, נפל עליו פחד גדול, האם ימנע אן בעיני בעה"ב, או הצע"ב ימנע בידו ליזה חטף ויזרוק אותו מתוך ה'ביזנעס', והתחיל הממונה לרצות הצעה"ב, ואמר לו שע שכחתי שאתה הבהע"ב האמיתי, וגם הרואה לו כל מה שעשה והפעיל בכל השנה כולה. והנה כשבעה"ב רואה שאכן הוא ממונה טוב, שכל החשבונות הם מכוונים ושע נוטל כלום בלי רשות, וגם שע נתעצל בעבודתו, אז מוסר לו עוד הפעם כל ה'ביזנעס' בידיו.

הנמשל מובן מאליו, הקב"ה הבעה"ב של כל העולם כולו, עליה ברצונו הפשוט לברוא העולם הזה הגדול ומפואר, וברע בתוכו האדם מובחר הבריאה, ונתן בידו כח הבחירה, שהוא יהא ממונה על כל העולם כולו, והכל יתנהג ע"פ מעשיו, ובידו לעשות בתורה ומצוות ודביקות ה', ועי"ז בונה ומייפה כל הבריאה, וגם בידו לאבד ח"ו הבריאה, וזהו אם האדם יכן ומינו שומר את עצמו, ונאפתה להיות הרע, ונפל לתוך תאוות ועסיונות הזמן.

ובכל שנה ושנה כשבא יום ר"ה, היום שבו נברא האדם, והקב"ה מאדם הבריאה להמשיך חיות אלקי לעוד שנה שלימה, בעת כזאת יושב הקב"ה ודן האם רוצה לאדם הבריאה עוד הפעם, ושופט האדם שבו תלוי כל הבריאה, האם הוא עובד את ה' ומקיים רצונו, או האדם יכן ומינו עושה כלום, ועוד דנין אותו האם לא שכח מי הבעה"ב האמיתי, וזוכר שהקב"ה הוא המלך על כל הארץ.

והנה כשרואה האדם שהקב"ה שופט אותו אז נופל עליו פחד גדול, ולזה אנו מרנין את הקב"ה עם שני דברים, נגד הב' דברים שאפשט אותנו, ע' להרחות שאין אנו יכנים ואנחנו עובדים כרצוי, לזה בע אנות תקיעת שופר, כמש"כ הרמב"ם (פרק ג' מהלכות תשובה ה"ד) עורי יכנים משינתכם. ב' בתפלת מוסף אומרים פסוקי המלכיות כדי שתמלוכינו עליכם, לומר שלע שכאנו מי הוא הבעה"ב של העולם, ומיני נוטל הבריאה להנאתי ולעצמי, שלע להיות עבד להקב"ה.

והנה כשרואה הקב"ה שהאדם ער ומינו יכן, וגם זוכר שהקב"ה הוא הבעה"ב, אז יולע זכאי בדין, ומוסר בידו כח הבחירה לעוד שנה. עפי"ז מובן היטב קשר הג' דברים של ר"ה, דר"ה הוא יום הבריאה,

היום שמעמידין האדם שיהא לו כח עצמי על העולם, ומטעם זה הוא יום המשפט, לשפוט אותו אם האדם הוא ראוי לכך, והעצה לזה הוא יום המלוכה, שאנו ממליכין הבורא על עצמינו.

מהות ענין יום כיפורים

יום כיפורים הוא יום סליחה, יום שבו הקב"ה מוחל וסולח על כל החטאים, ולכאו' זהו דבר פלא, דבתחלה ביום הדין ושופטין כל אדם אם הוא זכאי או לא, ודנין אותו על כל מה שעשה אם היה טוב או לא, ואח"כ מוחלין לכולם, וכל אחד יכול לצאת זכאי.

ומתבאר היטב ע"פ המשל הנ"ל, כי הנה בהמשך הזמן אחרי שבעה"ב אינו משגיח עליו, אזי יתפשט הממונה, ויתגלה כל העבר כוחות שלו, ויושב הממונה ביתר בטוחים, ובהכרח שיעשה איזה דבר שלא כרצון הבעה"ב, כיון שהוא מתנהג כאילו הוא הבע"ב, מטעם זה מוכרח שיהא לבעה"ב כח הוויתור, שיכול גם למחול כשעושה דבר נגד רצונו, שאם לו כן לעולם לא יוכל לימצוא ממונה, דבכל פעם ימצא בילו איזה פגם.

על פי זה מובן היטב סוד הוויתור של יום הכיפורים, כי בתחלה בר"ה כשמעמידין האדם על הבריאה, בודאי יש מתפשט כמשל הממונה הנ"ל, אבל אחרי שעברו עשרה ימים, אזי נתגלה כל הי' מדות של הנברא, וכשמתפשט הנברא אזי אין נדיק במאר מאר יעשה טוב ולא יחטא, ובהכרח בורא הקב"ה כח המחילה, וזהו יו"כ, היום בעצם מכפר, יום שבו נמחל חטא העגל, דהיינו ביו"כ נכנס בעולם ענין של מחילה, וגראה דמכח זה נמשך ג"כ מה שכל אדם מוחל את חבירו ביו"כ.

ועוד נראה לבאר בזה, כי הנה לפעמים יש שהבע"ב כשלעצמו לא היה פותח כל ה'ביזנעס' כלל, כי אינו צריך לזה, וכל מה שפתח ה'ביזנעס' היה משום שממונה זו פיתה אותו לכך, ואמר לו שהוא יגיהל כל העבודה, ואינו צריך לפתוח כלל. הנה אם בהמשך הזמן עשה הממונה איזה חטא נגד הבעה"ב, אזי כשהולך לרצות הבעה"ב, אינו הולך לתוך ה'אפיס' שלו, אלא נכנס לתוך חדר המיוחד שלו, ושם מתחיל לעורר אותו, הלא אתה זוכר שכל מה שפתחת ה'ביזנעס' היה לצורכי, ובאמת אינך צריך לזה כלל, ע"כ גם עכשיו עשה לצורכי ואלא לי על חטא הזה.

וזהו גם עצם יום הכיפורים, לעורר סוד דבאמת אין הקב"ה צריך כלל לכל הבריאה, והכל היה לצורך האדם להטיב לנבראיו, ולזה נכנס הכה"ג לקדשי קדשים לפני ולפנים, מקום שמופרש מגבולי הבריאה. וגם אינו נכנס עם בגדי זהב המראים מציאות, ועי"ז מעורר להקב"ה שימחל לנו, כיון שהקב"ה למעלה מכל הבריאה, ואתה בעצמך אין לך שום הפסד ואינך צריך הבריאה, ואז נתגלה דכל הבריאה הוא לצורך האדם, והקב"ה מוחל וסולח לכל עוונותינו.

[ב]

כללות כוונות חודש תשרי [ד]

הנה ע"פ הנ"ל נבאר בעזהשי"ת כוונות חודש תשרי בפנימיות הקבלה, להבין שורש ההפרש בין המוחין שנמשכין בר"ה להמוחין שנמשכין בסוכות, וגם להבין גדר המוחין שנמשכין ביום כיפורים. ולבאר מהו הפסד הגדול שיש ביום ר"ה, ומהו ענין מחילת העוונות ביו"כ. ונקדים לבאר כללות הכוונות ע"פ הרש"ש.

התכלית הוא לבנות הזו"ן ולזווגן

וזה החלי בסייעתא דשמיא, התכלית של חודש תשרי הוא לגרום יחוד בין הז"ע ונוק' שיזדווגו ביחודא עלאה, כי הנה ידוע דבעת בריאת העולם התגלה הקב"ה ממשה פרלופים, והם, כתר חכמה בינה ז"ע ומלכות, אבל הזו"ן לא יצאו בשלימות, ומשה להם הג' מוחין, והם, נשמה חיה יחידה, ועלינו מוטלת העבודה להמשיך ולהמשיך המוחין, ועי"ז יכולין להזדווג, כי כל זמן שמשה להם המוחין חיון יכולין להזדווג.

וזהו עבודתינו בכל חודש תשרי לבנות המוחין דזו"ן, בתפלת שחרית ממשיכין מוחין דנשמה [בינה דזו"ן], ובתפלות המוספין ממשיכין מוחין דחיה [חכמה דזו"ן]. ומתחילין להמשיך המוחין בר"ה ובעשרת ימי תשובה וכו', וביום שמו"ע כבר נשלם כל המוחין ומז יכולין להזדווג פנים בפנים.

בחודש תשרי מתקנים פרצוף הזמנים

והנה בשמת זהו עבודתינו גם בכל השנה בסדר התפלות בימות החול ובשב"ק, שמכוונין להמשיך מוחין לזו"ן ועי"ז גורמין יחוד וזיווג, אבל מ"מ יש נפק"מ, דבכל יום התיקון הוא בפרלוף הימים, משע"כ נמועדים מתקנים פרלוף הזמנים.

והנה פרלוף הזמנים גבוה יותר מפרלוף הימים, כי מקום עמידתה הוא בעולם ע"ק, דהיינו ז"ע דפרלוף הזמנים הוא ז"ע דע"ק, ונוק' דפרלוף הזמנים היינו נוק' דע"ק, משע"כ פרלוף הימים הוא בעולם האצילות, דהיינו זו"ן דאצילות.

אמנם צריך להבהיר דנוק' דע"ק אין הכוונה רק לנוק' דע"ק, אלא כל עולם אצילות נקרא בערך זו נוק', וכשמזדווג הז"ע דע"ק עם נוק' דע"ק, אז נכלל עמה כל עולם האצילות.

סדר המשכת מה הבינה

והנה היאך יכולין לבנות מוחין מדשים לזו"ן, ומאיזה מקום הם נמשכין. וזהו ע"י

ד) בענף זו מבואר כוונות חודש תשרי ע"פ קבלה למבקשים, יכולים לדלג לענף [ג].

המצה מפרנוף יותר עליונה, כגון כשרוצין להמשיך מוחין דגינה [נשמה] לזו"ן, מכוונין להמשיך מוחין מפרנוף לימין עילאה [גינה], שיומשך לפרנוף הז"ת, [והיינו כל העשר ספירות לימין], ומש"כ מכוונין להמשיך מוחין מהז"ת להנוק', המוחין המשתייכין לה, ועי"ז נגנה גינה לזו"ן. וכן הוא בשאר מוחין, מוחין דחיה ממשיכין מפרנוף לצד [חכמה], ומוחין דיחידה מפרנוף לריך [כתר].

וסדר המצות המוחין לזו"ן הולך בהדרגה, כי לריכין להמשיך כמה מיני מוחין, מסדים [שס מ"ה] וגבורות [שס ג"ן], הגבורות נקראין מוחין דע"ת, והחסדים נקראין מוחין דפנים. והנה זה מבואר מפורש בדברי הרב (שער הכוונות דרושי ר"ה יו"כ סוכות), כי בר"ה ממשיכין גבורות, מוחין דע"ת, ובסוכות ממשיכין חסדים, מוחין דפנים. ולמנט בענין יו"כ ליש מבואר מפורש ליזה מוחין נמשכין, האם הם גמר מוחין דע"ת, או הם התחלת מוחין דפנים[ה].

אמנם כתב הרב (דף ק"ל ע"ב) כי ביו"כ מקבל הנוק' מוחין מלימין עילאה שלא ע"י נעלה הז"ת, ע"כ, ולכאו' ע"פ שיטת הרש"ש אין דבר כזה, ולעולם ג"ת להנוק' לקבל מוחין שלא בתמצעות הז"ת, ול"ב.

הנסירה לפי פשטות האר"י ולפי מה שפירש הרש"ש

והנה כידוע בר"ה יש ענין הנסירה, דהיינו שהז"ת נופל בתרדמה, ובשעת הסיבה מנסרין ומותכין כל המוחין להנוק'. ולפי פשטות האר"י (שער הכוונות דרושי ר"ה) תיכף כשנכנס ר"ה יש מצב של נסירה, שהז"ת נמצא בתרדמה ושינה, וממתינין לתקיעת שופר כדי לעורר הז"ת מהשינה, וזהו הפתח הגדול של ר"ה, כיון שאין להבריאה חיות, ולריכין לעורר הז"ת מהשינה, ולהמשיך חיות חדשה להבריאה.

אמנם ע"פ הרש"ש (בסידורו) אינו כן, כי בשעת כניסת ר"ה עדיין לא נעשה כלום, והז"ת עומד כמו לפני כן, שיש לו רק מדריגות נפש ורוח ומסר לו הג' מוחין, והכל נעשה ע"י עבודתינו כדי להמשיך מוחין דנשמה לזו"ן, ובכל פעם שממשיכין מוחין מהז"ת להנוק' זה הולך ע"י נסירה כמו שנאמר. מטעם זה מכוונין בשעת התפלה לעשות נסירה כדי להמשיך המוחין להנוק'.

וכך הוא סדר המצות המוחין בכל פעם ע"פ הרש"ש, דבשמונה מכוונין להמשיך מוחין להז"ת, ומש"כ לריכין להמשיך המוחין מהז"ת להנוק', וזהו ע"י נסירה, שמכוונין להפיל הז"ת בתרדמה, ובשעת הסיבה מנסרין הדינין והגבורות להנוק' [המוחין המשתייך לה], ומש"כ מכוונין להחזיר המוחין להז"ת, ומכח זה נעשה גבורות ממותקות, ולפי הרש"ש גבורות ממותקות אין הכוונה לגבורות הרשעים

ה) ונחלקו בזה גדולי המקובלים, עיין להרב שמן ששון דרוש ד' דיו"כ, ובפאת השדה ח"ב.

שעכשיו נמתקו, אלא הכוונה הוא, שעי"ז נמשך מוחין מדכין לז"א, ונתמת המוחין היסים אינם כלום נגד המוחין המדכים, ואפ"כ ממשיך הז"א להנוק' אלו מוחין המדכים, ומזה נעשה יחוד וזיווג.

סדר המשכת המוחין בר"ה

והנה ע"פ הרש"ש כל תפלה ותפלה הוא סדר שלם של כניסת המוחין, כי במוחין דגדולה גופיה יש כמה מדריגות פנימי מילון ממלעי. ובליל ר"ה בשעת תפלת ערבית ממשיכין לרגה התחתונה ממוחין דגאמה, והיינו לפרצוף החילון. ובשעת קריש מכוונין להמשיך מוחין דע"ת, ובתפלת שמו"ע בחיבת בתהבה מכוונין לעשות נסירה, ובמלך עוזר ומושיע ומגן להחזיר המוחין להז"א.

אח"כ בתפלת שחרית ממשיכין לפרצוף הפנימי, והתקיעות למיושב הם המשך לתפלת שחרית להשלים המוח לפרצוף הפנימי. ובתפלת מוסף ממשיכין מוחין יותר עליונים, ותקיעות למעומד הם המשך לתפלת מוסף. ובתפלת מנחה ממשיכין לפרצוף החמלעי. והכל הם מוחין דגאמה כנ"ל.

נמצא לפי הרש"ש בליל ר"ה אחר תפלת ערבית, נשלם כל פרצוף החילון, דהיינו כל מה שיכולין להמשיך בתפלה זו, ולפי"ז אין שום פחד בליל ר"ה[1], ועיקר הפחד של ר"ה הוא אחר תפלת שחרית קודם תקיעת שופר, שאז עדיין לא נשלם הפרצוף הפנימי [שזהו פרצוף העיקרי], והפחד הוא אם יהיה זוכין להשלים המוחין דגאמה. וגם קודם שחרית בעשי"ת אין שום פחד, כיון שעדיין לא התחיל שום המשכה, והמשכה של תמול כבר נשלם, אבל מ"מ אפשר שיש פחד כיון שבזה הזמן כבר רגלי להמשיך מוחין מדכין.

אימת נקרא נסירה ואימת נקרא זיווג

והנה כשדר הזה מכוונים בכל פעם שממשיכין מוחין, דבתחלה ריכין לכוון לעשות נסירה ואח"כ נמשך המוחין, וגם בי"כ וקוכות בשעה שממשיכין המשלים מכוונין כשדר הנ"ל, ומכוונין לעשות נסירה כדי להמשיך המוחין להנוק'. מעתה יש להבין שורש ההפרש בין ר"ה יו"כ סוכות, למה בר"ה זה נקרא מוחין דע"ת, וגורש פחד דין וריחוק, ובשוכות זה נקרא יחוד והתחברות.

ובפשטות נראה שזה תלוי ביזה מוחין ממשיכין, דבר"ה ממשיכין מוחין דגבורות, וכיון שעושש הגבורות הם מילתא, מש"ה כשנמשך מוחין אלו מהז"א להנוק' נקרא שיש כאן נסירה וריחוק. משא"כ כשממשיכין משלים, שעושש מהתחה, אז נעשה מזה יחוד וזיווג.

---

1) ונראה שזהו הטעם מה שלא ראינו אצל הצדיקים שפחדו בליל ר"ה, אלא שברכו בשמחה וצהלת פנים לשנה טובה.

[ג]

ביאור הג' מוחין שנמשכין בר"ה יו"כ סוכות ע"פ חסידות

ונראה לבאר עוד עומק בשורש ההפרש בין ר"ה יו"כ סוכות, למה בר"ה הם גבורות, מוחין דאמור, ובסוכות הם חסדים, ומהו גדר המוחין של יו"כ, ע"פ משל הנ"ל מבעה"ב שקיבל ממונה להנהיג ד'בזנעס'.

השפעה בדרך אחוריים

הנה בראשית קבלת המים להיות ממונה, ומוסר בידו כח ההנהגה להנהיג כל העובדים וכל הסחורות וחשבונות וכדו', הבעה"ב עדיין אינו בטוח בהממונה, האם אכן הוא רואי לתקפיד זו, וכל מה שמשפיע אליו הוא בדרך אחוריים וריחוק, דהיינו שבודק ומשגיח ומדקדק בכל מה שהממונה עושה, והממונה אינו יכול להיות בהתפשטות והרחבה, אלא צריך לחיות עם דין וחשבון, ויש לו פחד ואחריות בכל מה שעושה, שהכל יהא בתוכן הרואי, ואפי' אם אינו רואה הבעה"ב עומד מול עיניו, מ"מ יודע דבודאי הכל עובר השגחתו.

נמצא דמצד אחד יש כאן השפעה גדולה, הבעה"ב מוסר בידי הממונה כל הבעלות, אבל מצד השני זהו השפעה עם גבורות, שיש אחריות גדולה על הממונה, ופחד בכל מה שעושה, ואין לו התפשטות וקירוב עם הבע"ב. זה נקרא השפעה בדרך אחוריים, כי אינו יכול להשתכלל בפני הבע"ב.

השפעה בדרך פנים

כאשר עבר זמן מסיום, ורואה הבעה"ב שכל מה שעושה הממונה הוא בטוב, וכבר בטוח בהממונה, אז מבין הבעה"ב שלא טוב שישאר כאן וישגיח עליו בכל רגע, כי עי"ז אין לו היכולת להתפשט ולגלות הכוחות שיש לו, ואינו יכול לנהג ד'בזנעס' בנחת ובשלוה כראוי, ממילא אומר לו הבעה"ב אני איני משגיח עוד על מעשיך, ואני מוסר בידך כל ההנהגה, ואתה יכול לעשות ככל מה שלבך מבין. וכיון שכן הלך הפחד מהממונה, ונעשה עצמאי ושליט, והתחיל להנהיג ד'בזנעס' בידי רמה, ומתגלה כל הכוחות שהיו לו, עד שכבר יכול להרגיש כאילו הוא הבע"ב.

השפעה זו נקרא השפעה בדרך פנים, כיון שמוסר לו הבעלות בפנים שוחקות, אבל מ"מ עדיין אין זה נקרא יחוד, כיון שאין להבע"ב קשר פנים אל פנים עם הממונה.

יחוד פנים בפנים

ויש דרגה שלישית, שהממונה נעשה כ"כ קרוב לבעה"ב, עד שיכול להיות ביחד עם הבעה"ב ואינו מפחד ממנו, ואז יכולים ליצר ביחד להתיעץ ולסדר כל

עניני העבודה, וכמעט כמילו נעשה שותף עם הבעה"ב. דלגה זו נקרע יחוד, שים להממונה התמברות וקירוב עם הבע"ב.

והנה כמובן הסדר הזה צריך להיות בדוקא, שקודם צריך למסור בידו בדרך ריחוק ופירוד, שמס ימסור לו תיכף מיד בדרך פנים ולא ישגיח עליו, מזי הממונה לא יהא לו שום מחריות, וכל ה'בזיונעס' ילך לטמיון, וגם ח"ש שיהא לו שליטה תיכף ומיד, שקודם צריך ללמוד הרבה דבריס.

בר"ה נמשך המוחין בדרך א"ח, משא"כ בסוכות נמשך המוחין בדרך פנים

עפ"י משל הזה מובנים היטב סדר המשכות המוחין בכל שנה תשרי, ולמה בר"ה הס גבורות ונקרע נסירה, וסוכות הס חסדים ונקרע יחוד, כי בודאי בכל פעס נמשכין המוחין מהז"ע להנוק', שע"י להנוק' נקבל מוחין בלעדו, אבל מ"מ יש נפק"מ בזיזה לופן נמשכין המוחין, כי בלופן שהז"ע מוסר להנוק' המוחין בדרך מחוריים זה נקרע גבורות וריחוק, אבל בלופן שממשיך המוחין בדרך פנים, מזי זה נקרע חסדים וקירוב.

בר"ה שהוא רמשת והתחלת הבנין, מזי משפיע הז"ע להנוק' בדרך מחוריים, וכיון שכן עדיין יש להנוק' פחד ממנו כמו במשל הממונה הנ"ל, ולפי ערך המוחין של סוכות עדיין זה נקרע ריחוק ונסירה. אבל ביו"כ וסוכות כבר יש להנוק' התפשטות והרחבה ומינו מפחד מהז"ע, מזי המשכת המוחין גורס קירוב ויחוד[ז].

ביאור הענין ע"פ חסידות

ונרחיב הביאור בזה ע"פ חסידות, הנה בימרנו כי התכלית של חודש תשרי הוא לגרום יחוד וזיווג בין ז"ע ונוק' דעולם ע"ק, וע"פ חסידות ז"ע דע"ק מרמז לרצון המלכי, משבשתו הקדומה של הקב"ה לברוא העולם, ונוק' דע"ק ועולם המלילות היינו התחלת ורמשת הבריאה, [כי נוק' דע"ק נכלל עמה כל עולם המלילות כנ"ל].

ועבודתינו הוא, להמשיך מוחין מדשין מז"ע לנוק', ומח"כ יכולין להזדווג, והיינו שהז"ע ישפיע וימסור בעלות להנוק', להבריאה, שיהא מקום להמלכות [שור הבריאה] להתפשט. ומח"כ מזדווגין הזו"ן, שנמשך הרצון מלכי לתוך הבריאה, שרוחין גילוי היאך שכל החיות והתהוות הבריאה בא מהרצון מלכי.

בר"ה נמשך אור חדש לתוך הבריאה בדרך דין

ראשית והתחלת הבריאה הוא ביום ר"ה, שבועים מחדש מוחין דנשמה דזו"ן דע"ק, ומז ממשיך הז"ע מוחין להנוק', שמשפיע חיות ואור חדש להבריאה, וזהו

ז) לפי"ז אפשר כי אה"נ אין שום נפק"מ בסדר ההמשכה בין ר"ה ליו"כ וסוכות, וכל הנפק"מ מה דבר"ה נקרא המוחין גבורות, וביו"כ וסוכות חסדים, זה תלוי כיון דבר"ה זהו שלב א', ויו"כ שלב ב', וסוכות שלב ג', דלעולם בשלב ראשון ההמשכה הוא בדרך אחוריים, ובשלב ג' אזי הוא בדרך זיווג.

הסיבה של הז"ל שמוסר הפעולות להנוק'. אבל מ"מ כיון שזהו השלב הראשון של השפעה, אזי מקפיד לה בדרך מאוריים ודין, שעדיין אינו בטוח כמה האם רוויה לכך, וכיון שכן יש לה פחד. משו"ה הם מוחין דגבורות, ואין זה נקרא יחוד אלא נסירה וריחוק, שעדיין אין להנוק' התפשטות ועצמיות.

וזהו הפחד הגדול ביום ר"ה, כל הבריאה כולה כל אחד אשר בשם נברא יקרא מפחד מהבע"ב, דבשעה שמשפיע בדרך מאוריים ודין, אזי ההשגחה העליונה משגיח ושופט על כל מה שעושים, האם אכן אינו רוויס וטוענים לזכות לשפע החדשה, או ח"ו להיפך, ואפי' אם אין אנו רוויים הרצון אלקי בגילוי פנים בפנים, מ"מ יודעים דגודלי עומד ומשגיח על כל מה שאנחנו עושים.

ויהודי העומד להתפלל ביום ר"ה בדביקות, ורוצה להמשיך מוחין מלמעלה מהקב"ה, מ"מ זהו עם פחד ודין, שאין שום לו מחריות גדולה להשתמש עם האור כראוי, ומקבל עליו עול מלכותו, שאע"פ שאינו רוצה הרצון אלקי בגילוי פנים בפנים, מ"מ מכיר בשמונה שכל החיות שלו בא מאתו יתברך, ועי"ז יוכל לזכות לשפע החדשה.

ביו"כ מקבל הנוק' שליטה ועצמיות

אחרי שעברו עשרת ימי תשובה, וכבר נמשך להנוק' כל העשר ספירות שלה, אזי כשבא יו"כ ממשיך הז"ל מוחין חדשין להנוק' בדרך פנים, ומוסר לה הפעולות בהתגה, ואינו משגיח ומדקדק על כל מה שעושה, ואזי מקבל הנוק' עצמיות ושליטה[ח], כיון שאין בעלה עומד עליה, ואינה מפחד ממנו. וזהו סוד הוויתור של יו"כ, שהקב"ה מכפר על כל עוונותינו, ואינו שופט הבריאים, כדי שיוכל הבריה לגלות כל הכוחות שלו, ולא לחיות עם פחד ומחריות.

משו"ה יש ליהודי ביו"כ מהבה גדולה להקב"ה, כיון שממשיך השפעה גדולה, ומקבל שליטה ועצמיות, עד שיכול להרגיש כאילו כל העולם כולו שלו, ועי"ז יכול לגלות כל הכוחות הפנימים שיש לו, ולעבוד את הבורא בשמחה והתפשטות. וזהו ענין כניסת כה"ג לקדשי קדשים, כי כל העולם משתייך לנו, ואנחנו יכולים ליכנס בכל מקום שאנו רוצים.

גדר המוחין שנמשכין ביו"כ

לפי"ז נראה לבאר מש"כ האר"י דביו"כ מקבל הנוק' המוחין שלא ע"י הז"ל, והקשינו כי ע"פ הרמ"ק לעולם אין להנוק' יכולת לקבל מוחין שלא בממנעות הז"ל. ונראה שאין כוונת האר"י כפשוטו דבאמת מקבל הנוק' המוחין ע"י הז"ל, אמנם מכיון שמוחין הללו בהירים יותר, והנוק' מקבל מזה שליטה ועצמיות, ואינו מרגיש שהז"ל עומד על גביו, כהממונה הנ"ל שבעה"ב אינו עומד עוד עליו להשגיח, אזי נראה להנוק' כאילו מקבל המוחין הללו מהבינה

ח) ולפי"ז מתבאר היטב מה שמכוונים הדרגה שניה [מוחין דפנים], בתיבת מלך עוזר ומושיע ומגן, וזה מקושר עם פי' המלות, משום דהנוק' נעשה כמו מלך, שמקבל שליטה ועצמיות.

בעצמו, כמילו כל המוחין מסתיימין אליה.

ועפי"ז מובנים היטב גדר המוחין שנמסרין ביו"כ, דמלך אחד כבר יכולין לקרוא לרגה זו מוחין דפנים, ומלך השני עדיין אין זה מספיק גמורים. כי יו"כ הוא ממוצע בין המוחין דגבורות של ר"ה ומוחין דחסדים של סוכות, [כי גלי שהנוק' מקבל עצמיות אינה יכולה להזדווג], וכידוע ממוצע כלול משני המדריגות. והעומק בזה כי בפנימית גם לרגה זו של יו"כ נקרא יחוד, כיון שהלך הפחד מהנוק', ואינו מרגיש ירלה ושעבוד, אלא מרגישה ההפכה שיש להז"ת אליה. אבל מ"מ בחילוקיות אין זה יחוד, כיון שעדיין אינה פנים בפנים עם הקב"ה, ולזה צריכין להמתין עד פעם שלישית.

בסוכות נעשין כמו שיתוף עם הקב"ה

בסוכות הוא דרגה שלישית, שממשיכין מוחין דחסדים להנוק', ועי"ז מקבל הנוק' יותר שליטה, אבל מ"מ כבר יכול להיות ביחד עם העצה"ב, ואינו מפחד מליצד עמו, והנוק' יכול להזדווג עם הז"ת, והיינו שנמשך ומתגלה הרצון המלכי בתוך הבריאה, ורואין היאך הקב"ה ממיה ומהווה כל הבריאה, ועי"ז מתקרבים ומתדבקים להקב"ה, ונעשין כמו שיתוף עם הקב"ה, כמו שאמרו חז"ל (שבת דף קי"ט ע"ב) כל האומר ויכולו [שמאמין שהקב"ה ברא העולם], מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שיתוף להקב"ה במעשה בראשית.

מעלת וקדושת יום הכיפורים

והנה לפי"ז לכאו' שלימות היחוד הוא בסוכות, ומ"כ צריך להבין מאי הוא המעליותא של יו"כ, שהוא היום הקדוש של כל השנה. למנהג הקדושה הוא ע"פ מה שכתב הרשב"ם (בה"ב דף ל"ח ע"ד) דביו"כ ניתקנת המלכות דנקודה החמישית[ט]. ונראה דנקודה החמישית היינו המלכות המלובש בעולמות בריאה יצירה ועשיה, ועולמות בי"ע היינו פעולת הנבראים, כי בכל יחוד דנקודה הרביעית אינו נכלל עולמות אלו, דאפי' בשעת היחוד שרואים שכל הבריאה הוא אלקות, מ"מ עדיין אינו נראה שכל הפעולות שעושים הנבראים הם אלקות, אבל ביו"כ מאיר יחוד גדול כזה, עד שאפי' בכל פעולת הנבראים רואין אלוקית.

משא"כ בשמיני עצרת ליכא יחוד דנקודה החמישית, והבילוד זה ע"פ משל הממונה הנ"ל, דבדרגה השניה כשמין הבע"ב כאן אזי מרגיש הממונה כאילו הוא הבע"ב, ואז יכול הממונה להתפעל מאד, שיכול לעשות כל החלומות ודמיונות שיש לו, או להביא גם ילדיו ונכדיו לתוך ה'ביזנעס', משא"כ בדרגה שלישית כשעובד ביחד עם הבע"ב אפי' אם מקורב אליו מאד, מ"מ אינו יכול לעשות כל מה שרוצה או להביא נכדיו, כיון שסוף סוף יושב שם הבע"ב. וזהו ג"כ מה שנעשה ביו"כ, כיון שהמלכות

ט) בכל השנה כולה מכוונים כל הכוונות בנקודה הרביעית, ויו"כ הוא הפעם היחידי שכתב הרש"ש לכוון כל הכוונות בנקודה החמישית.

מקבל עצמיות ושליטה, והז"ל נותן לה את כל הנעלות בלי יחוד והתחברות, מזי מור המלכות יכולה להתפשט בלי גבול, אפי' לתוך עולמות בי"ע [הנקרא מלכות דנקודה התחתית], ותגלה שגם כל פעולת הנברואים הם מלקות, ונראה שמטעם זה מתוודין ביו"כ ואומרים על חטא שחטאנו לפניך על כל הפעולות, ומזכיר כל המעשים שעשינו.

[ד]

אופן שני בגדר המוחין שנמשכין ביו"כ וסוכות

נראה לבאר בהופן אחר שורש קדושת יום הכיפורים, על פי מש"כ בסידור הרב (שער הפורים) בביאור ענין גורל השעירים ביו"כ, כי ענין הגורל הוא למעלה מן הדעת, דביו"כ יורד אור למעלה מן הדעת. ועיי"ע מש"כ בשער הלולב כי ע"י הנעוצים ממשיכין דעת לזו"ן.

להשיג דעת הבעה"ב צריך מקודם לבטל דעתו

ולפי דבריו נראה בהקדם משל הבעה"ב עם הממונה הנ"ל, כי כל זמן שהממונה עדיין אינו מקורב להבע"ב ומפחד ממנו, אזי צריך לעבוד ע"פ דעתו ושכלו, עם מחשבות גדולה והרבה יגיעת הדעת על כל מה שעושה, שמפחד שמא יזרוק אותו מהעבודה. אבל כאשר יש לו אהבה לבעה"ב, אזי יכול הממונה לעבוד עם השכל של הבע"ב, שיגיע הדעת והשכל של הבע"ב, כל מה שרצונו לעשות.

אמנם היאך יכול להגיע לזה, הלא מחויב לשמור על דעתו והשגתו, שלא יכשל ולא יזרוק אותו הבע"ב, לזה צריך מקודם לבטל דעתו ומחשבותו, ע"י שיבא להרגשה מני עושה מה שמוטל עלי לעשות, ואינו מעלה ומוריד אם יזרוק אותי הבעה"ב או לא, ועי"ז מגיע לו מנוחה ושלוה, כיון שיכול לעשות כל מה שרוצה ואינו חושש מהדין וחשבון, ורק מחרי שמבטל הפחד ומחריות, אזי יכול להחזיק את הבעה"ב ולהשיג דעתו ושכלו.

בר"ה נבנה דעת האנושי, בסוכות נמשך דעת אלקי

עפי"ז מובן היטב ענין המוחין שנמשכין בר"ה ובסוכות, כי בר"ה ממשיכין גבורות להנוק', ונבנה הדעת ע"י ירגה שיש פחד גדול לכל מלך, ואינו רואה דעת המלקי פנים בפנים, וזהו בנין דעת האנושי, שמוסרין להמלך מחריות גדולה על אור המלקי. משא"כ בסוכות ממשיכין חסדים, ונבנה הדעת ע"י אהבה, אזי יש התחברות דעת המלך עם דעת הקב"ה, דהיינו שהשכל מלקי נתלבש בתוך שכל האנושי, ודעת המלך נעשה כעין מרכבה לדעת של הקב"ה.

יו"כ ענין ביטול הדעת

אבל לכאו' היאך יכולים להגיע לזה, לדרגה של סוכות, שימשוך דעת המלקי

בתוך דעת המדם, הלא המדם יש לו דעת עצמי. לזה נריכין מקודם לביטול הדעת, וזהו המוחין של יו"כ ועניו הגורל שהוא ביטול הדעת דייקא, דביו"כ נדבקים בשורש השרשים עד שמרגיש המדם שאינו נריך ליטול שום מחריות על הבריאה, הפקירות דקדושה. וזהו סוד הויתור ביו"כ, כדי שירגיש המדם שיכול לעשות כל מה שרוצה ואינו נריך ליתן דין וחשבון. וזהו ג"כ ענין התענית ביו"כ כי מכילה ושתיה בוגד הדעת של המדם, כמו שמיתא בב"ק (דף ע"ב ע"ב) המי לגע ממרי לך בחורתא לגע מכלי בשרא דתורי, [בתוס' שרוי בתענית היה], לזה ביו"כ שהוא ענין סילוק הדעת אין מוכלים ואין שותים. וע"י ביטול הדעת ומחריות מתבד הירחה ופחד של ר"ה, וזהו ממוצע כדי שיכול מח"כ לחבר דעתו עם הדעת של הקב"ה.

ביאור על ג' ברכות אחרונות בשמונה עשרה

על פי סדר המדות להאריז"ל על דרך עבודה וחסידות

הוא חלק מהקונטרס על ברכות האמצעיות דשמו"ע
שמתכוננים בקרוב להציא לאור בס"ד

הקדמה לברכות רצה - מודים - שים שלום

מדות נצח - הוד - יסוד

קודם שנגמר ברכת רצה מודים ושים שלום נקדים בקצרה מהלך האריז"ל בברכות הללו ועפ"י זה יתבאר בהמשך ביאור הברכות, והנה בפסוקות דברי האר"י בשלושה ברכות הללו מעוררין המדות של נצח הוד יסוד, רצה מדת נצח - מודים מדת הוד - ושים שלום מדת יסוד, רק שחלוק מהברכות לפעיל, משום שהמדות שלפ הברכות הלו בשים מעולם גבוה יותר, והם יותר בכלליות, ושים בגדר ברכות האמצעיות, וכמו דרואין שמיקנו חותם גם כן לומר בתפלת שבת ויו"ט.

והביאור הוא בפסוקות, דהיינו למדת ה"י כלפ הם יותר גבוה מה"י של הז"ת והנוקבא, כמו שכבר נתרנו בברכות ברך עלינו - תקע בשופר - והשיבה שופטינו, דשם ממשיכין מדות ה"י רק להז"ת, וגם בברכות ועל הצדיקים - ולירושלים עירך - ותן לנו ממשיכין ה"י דוקא להמלכות, משא"כ ה"י כלפ הם ה"י של חצד ותפא שגבוה מכל המדות, ומשלח שבזה הם מתיריס ג"כ בתוך כל פרלוף הז"ת והמלכות בכלליות.

ועתה נבאר ג' ברכות הללו על דרך העבודה, ומה נתגלה יותר בברכות הלו שלא נתגלה להו עד עכשיו. ומפני מה הם שוים מהברכות למעלה. וגם יתבאר שברכות הללו הם נגד כהן לוי ישראל.

הקדמה קצרה לברכת רצה - ברכת העבודה

ברכת רצה הוא תכלית כל הברכות והתפילות, משום דבברכת ולירושלים עירך מתפללים על עיר הק' ירושלים, ועתה מתפללים על בית המ"ק עלמה, נמצא דברכת רצה הוא נקודת העבודה, כיון שמתפללים על עבודת ישראל בבית המקדש, וכמו שמתפללים **והשב את העבודה לדביר ביתך** לבית מקדשינו, ועוד יותר משום דהבית המ"ק הוא מקום העבודה והעבודה

הִיא הַקְרָבוֹת קָרְבָּנוֹת, וְכָל הַתְּפִילוֹת בְּמָקוֹם עֲבוֹדָה תִּיקְנוּ כְּמוֹ"ג חַז"ל דִּתְפִילוֹת בְּמָקוֹם קָרְבָּנוֹת תִּיקְנוּ,[ב] נִמְצָא שֶׁדּוֹקָא בִּרְכַּת זוּ הוּא הָעִיקָּר.

וְדָבָר זֶה צָרִיךְ קַלְּתַ הִתְבּוֹנְנוּת, מַהוּ עִנְיָנוֹ דַּעֲבוֹדָה, וְלָמָּה דּוֹקָא זֶה הוּא הַתְּכִלִּית, וְיוֹתֵר יֵשׁ לְהִתְעַמֵּק, דִּבְרָכוֹת יֵשׁ מָהֶם מָזוֹן וְהַשִּׂבְעָה הֵם גַּם כֵּן בְּרָכוֹת גְּבוֹהִים לְהֵם מִכֻּמָּה וְכַמָּה, וְכֵן סְלַח לָנוּ וּרְאֵה גַּם הֵם ג"כ בְּרָכוֹת גְּבוֹהִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שָׁם, ע"כ מַהוּ מַעֲלָתָהּ דִּבְרָכַת רְצֵה יְתֵירָה.

בִּרְכַּת רְצֵה - מִדַּת נֶצַח - מַהוּת הָעֲבוֹדָה

וְהֵבְיאוּר הוּא בְּדֶרֶךְ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, דְּכָל הַבְּרָכוֹת עַד כָּאן הֵינוּ מֵבִיא הָאָדָם לִידֵי שׂוֹם תַּכְלִית מְמֻתִּי, וְאִפִּילוּ בִּרְכַּת מָזוֹן וְהַשִּׂבְעָה הֵם עִנְיָנִים גְּבוֹהִים וְנִרְאִים שֶׁיֵּשׁ לִיהוֹדִי מִכֻּמָּה וְכַמָּה, וְכֵן סְלַח לָנוּ וּרְאֵה גַּם הַמְּדוֹת שֶׁל חֶסֶד וּגְבוּרָה, הֵם שְׁנֵי עִנְיָנִים נִחוּצִים שֶׁמְּקַלְּקִים כָּל הַחֲטָאִים מִן הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שָׁם, אֲבָל מַהוּ הַתַּכְלִית מִזֶּה שֶׁיֵּשׁ לִיהוֹדִי מִכֻּמָּה וְכַמָּה וּמְסוּלָּק מִן הַחֵטְא, וְדַמֵּי לָזֶה כְּדֵי שֶׁיִּרְגִּישׁ עַצְמוֹ נָקִי וְטָהוֹר וְיֵלֵךְ לִישֵׁן וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּלוּם.

אֶלָּא נוֹדַע שֶׁהַתַּכְלִית מִכָּל זֶה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה אֶת הָאָדָם לְטַהֵר הַלֵּב וְיוּכַל לֵילֵךְ וְלַעֲבוֹד אֶת הַשֵּׁם, וְזִמּוּן הַבַּיִת כְּשֶׁהִיא זוֹרְקִין אֵפֶר הַפָּרָה עַל הַמֵּת, לָזֶה הִיא כְּדֵי שֶׁיִּרְגִּישׁ עַצְמוֹ טָהוֹר, אֲבָל כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּפוֹעַל טָהוֹר וְיוּכַל לִיכָּנֵס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְהַעֲבוֹדָה, וְזֹאת הַנְּקוּדָּה שֶׁל הָעֲבוֹדָה בְּבִרְכַת רְצֵה, שֶׁאַחַר שֶׁהִגִּיעַ הָאָדָם לְמַדְרֵיגָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ טָהֳרַת הַלֵּב וְסִילּוּק הַחֵטְא יָכוֹל לֵילֵךְ וְלַעֲבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֹל מַכְלִיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּכְדֵי לַעֲבוֹד הַשֵּׁי"ת, וְזֶהוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים **וְתֶחֱזֶינָה לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ**, וּמְשֻׁ"ז דּוֹקָא בִּרְכַת רְצֵה הוּא תַּכְלִית כָּל הַבְּרָכוֹת, וְהֵם הָיוּ רַק הַכָּנָה לְהָגִיעַ לִנְקוּדַת הָעֲבוֹדָה.

וּבְגְמָרָא מַסֶּכֶת שַׁבָּת [ג]מְבוֹאָר דִּרְבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הָיָה קוֹרֵעַ רַק קְרִיאַת שְׁמַע וְלֹא הִתְפַּלֵּל שְׁמוֹ"ע, וְלִכְאוֹרָה זֶה תָּמוּהַּ דְּע"פ פְּשָׁטוּת תְּפִלַּת שְׁמוֹ"ע הוּא יוֹתֵר גָּבוֹהַּ מִקְּרִי"ש וְלָמָּה לֹא הִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שְׁמוֹ"ע, וְעוֹד יוֹתֵר, הָאֵיךְ יֹאמַר שֶׁבְּעֵת הַשְּׁגָּה זוֹ בְּעֵת מְקוֹבָּל הוּא גָּדוֹל בְּמַדְרֵיגָה מִלְּדִיק שֶׁלֹּא לָמַד קַבָּלָה וְאֵינוֹ מֵתִיחַ תְּפִילִין בְּכַוָּנוֹת אַרִיז"ל.

אֶלָּא דִּכְלֵי הַהַשָּׂגוֹת וְכַוָּנוֹת אֵינָם שַׁיָּכִים לְהָגִיעַ לִנְקוּדַת טָהֳרַת הַלֵּב בַּעֲבוֹדָה, וְהָעֲבוֹדָה הִיא תַּכְלִית הַכֹּל, רַק דְּצָרִיכִין לְהָקְדִּים כַּמָּה הַקְדָּמוֹת כְּדֵי לְהָגִיעַ לִנְקוּדַת הָעֲבוֹדָה, אֲבָל לְדִיק שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם חֵטְא מְעוֹלָם אֵינוֹ צָרִיךְ לְכָל הַהַקְדָּמוֹת וְיֵשׁ לוֹ כָּל הַהַשָּׂגוֹת מִמֵּילָא, וְכֵן בַּקְּרִי"שׁ שֶׁל

א) ברכות דף כו ע"ב ר' יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום

ב) דף יא ע"א מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה אר"י ל"ש אלא רשב"י וחבירו שתורתן אומנותן וע"ע בתוס' שם ד"ה כגון.

התנא דמצ"י נכלל כל ההמצות, ומינו נלרך להקדמות כמנמים פמוטים, כמו פסוקי דזמרה וברכת יונר חור של קודם קריית, מלא מגיע לכל המדריגות והמצות תיכף ומיד.

ועתה ברכת רלה הוא ענינו דעבודה, ובמצ הכל נכלל בעבודה, רק לריכין לכמה הקדמות כדי להגיע לנקודת העבודה, ולכן במצ ויו"ט לא לריכין לכל ההקדמות של ברכות אתה חונן והמיבנו וסילוק מן החטא, דבמצ ויו"ט ישראל ממילא מסולק מן החטא, ויכול תיכף בהתירות בלי שום הקדמות והכנות, לעבוד ולעסוק בעבודה בטהרת הלב.

עבודה ברצה - מדת נצח - כלול מחסד וגבורה הפשוט

ועתה יתבאר הקשר בין מדת הנצח לענין העבודה בברכת רלה, דהנה בברכת מלא לנו מעוררין מדת חסד גבוה, שהמי"ת כביכול לא יסתכל כלל על המלש, רק שיוותר על החטא שנעשה על ידו וכמילו לא רלה מה שעבר ועשה, וזהו חסד גבוה, והחסד הפשוט הוא להיפך שהמי"ת יסתכל על המלש, ויהא לו התחברות עמו, וזהו חסד המלובש בתוך מדת נצח והיינו דביקות והתחברות, וכן מעוררין בברכת רלה נא מדת גבורה גבוה, שהמי"ת יסתכל על העבלות והרע של המלש, עד שירלה שהמלש מינו יכול לנצח את יללו לבדו, ויגמל מותו ממילרו, וגבורה הפשוט הוא ממש להיפך, והיינו שידחה הרע ולא יסתכל על הרע ויתגבר עליו בכוחות עלמו, בתלחמת היצר, וכמו שבתרנו שם ענין זה בתריכות.

והעבודה דברכת רלה הוא כלול מחסד וגבורה הפשוט, דכשיהודי הולך לעבוד המי"ת יש בזה חסד של התחברות ודביקות בהמי"ת, דעבודה זהו התחברות - נפתולי תלקים נפתלתי, וכן יש בעבודה גבורה ותוקף להלחם עם הרע.

נמצא שהכל הולך בהדרגה מתחילין בחכמה ובינה, ותת"כ חסד וגבורה, ותת"כ נצח של עבודה, ובתת רלה הוא המשך ומינו המשך, והיינו בתת הוא העיקר והכל מתחיל כתן, תבל כדי להגיע לנקודת העבודה לריכין כמה הקדמות וכמו שבתתר.

נצח גבוה - של אבא ואימא - נצח דהשי"ת

וביותר עומק יש להתבונן, דברלה נתגלה לנו ענין חדש של נצח גבוה דהמי"ת, ונקדים מה שכתב המגיד מקלזנין בספה"ק עבודת ישראל (בדרוש תנוכה), וז"ל ונחזור לענייננו לפרש סוד דאיהו בנצח, היינו שהבורא ב"ה הוא המהוה ובורא כל דבר נקרא נצח שהוא נצחי וקיים לעד ואין הפסק לגדולתו. והגם שלמטה מורדים ופושעים בו כתיב שיחת לו לא, ואין הפגם מגיע בעצמותו, והכל היה גלוי וידוע לפניו טרם הבריאה והשתעשע במעשה צדיקים וראה מעשה הרשעים והמחריבים, וכן כתב הרמב"ם בהל' תשובה על פסוק כי לא

מחשבותיכם מחשבותיכם כי אין השגה בשכל שום נברא לדעת מחשבת בוראו אין יתכן השגירה והידיעה והיו תומים, ותמונת ישראל הוא המשנה הכל לפני והרשות נתונה שלא היה דבר נעלם מבורא עולם. לכן אין פגם בעצמותו מפילו על ידי מעשה הרשעים כי לפה והציע את כל מרחשים עד אחרית, ובודאי רואה שיכולו עכו"ז להיכל ובית משמועתי יעלמוס ואין כל חדש לכן ניתא שלא תקנו הודאות הניסים בברכה שהיא בנגד המורה על הבורא ב"ה כי ההודאה שייך על דבר שהיה או הכאשה ואח"כ בא ההודאה וכמו שאמרו רבותינו ע"ה מודים בכלל לפליגי, **אבל בעצמות הבורא שלא היה מגיע פגם בעצמותו וככה לא ניתוסף בו ענין יותר על ידי הנס כי הכל גלוי וידוע ומסודר בחוקו. ולכן נקרא איהו אמת ואיהי אמונה דיליה כי הבורא ב"ה אמת הוא דהיינו שלא ישנה ולא ישתנה והוא אמיתי.** עכל"ק.

והפירש בדבריו הק' היא, שהנסא גבוה היינו שהחדש רואה שהכל בדעתו יתברך, ושלא היה דבר נעלם מהבורא יתברך, אז נתבטל לגמרי כל החדש, שהכל כבר נכלל בעלמותו יתברך, לכן אם הכל הוא הבורא יתברך ואין עוד מלבדו, מחייבת להיות עובד אותו יתברך, וכל עובד נכנס ונעשה בדביקות למי שהוא עובד, והעובד נכלל ע"י עבודתו בעלמותו יתברך, מחמת שרואה נגא ה' בלי חסרון כלל וכלל, לכן זהו נגא ה', והוא נגא של מצא ומימא, והיינו של הש"ת.

מדת נצח גבוה - על דרך עבודה - עבודה בביהמ"ק

והביאור בדרך עבודה היא, דכמו בביהמ"ק רואו בעין ובהירות, שהש"ת עושה הכל בעלמו ולא שייך חסרון מלגו, והוא יתברך שלימות הגמור שאין שלימות כלומתו, וזהו הגדלות שהיה בביהמ"ק, גילוי נגא של הש"ת, ומחמת שהחדש רואה בהירות הסם, שרואה שהש"ת עושה ומנהיג הכל, לכן מגיע לחדש בהירות המוחין והדעת, ורואה לעבוד אותו יתברך בהבה גמורה בלי גבול ותכלית, וממילא גם הנגא גבוה להש"ת מחייבת עבודה, שבשחדש נכנס לביהמ"ק ורואה גדלות ושלימות הש"ת ומוקף בלי חסרון, נעשה עובד ה', ועושה העבודה לו יתברך, וזהו העבודה בברכת רצה, עבודה של נגא ומוקף, ומשל לחדש שזוכה להיכנס להיכל המלך ורואה בעלמו המלך ומציע לו מתנה, כמו"כ זה היה העבודה בבית המקדש שהיה רואים גדלות הבורא בבהירות גדול ולכן התנדבו להיות לו לעבדים, לעבדו יתברך, וזהו מהות מדת נגא גבוה מאוד שמייחי מנגא של הש"ת ולא של החדש, וע"י דרגא זו נעשה גם החדש מרכבה למדה זו לכן נעשה עובד הסם ג"כ בנגא כיון שנעשה חיבור עם נגא של הש"ת, ועובד הסם בתוקף וחוזק ובשלימות בלי חסרון.

ואחר שגילה לנו המגיד הק' זי"ע סוד זה של מדת נגא הגבוה, יש להוסיף שדוקא נגא ה', זו הוא הנגא של משה רבינו ע"ה, דודאי מדת הנגא של משה רבינו הוא מינו

נגמ הפשוט, משום שמשה רבינו רואה הכל בגדלות ובהירות הדעת, ומאיר בו גילוי הסם בתוקף גדול, אלא מוכרח לומר שהוא הנאת גבוה מאוד, נאת אל אמת ואימת, ולפ״ז יש לנאר ברכת רלה להוא העניו של עבודה בנאת ובתוקף, הוא נגד משה רבינו ע״ה.

וגם ברכה זו הוא נגד שבט לוי, שנקודת הלוי הוא העניו של עבודה, וברכת מודים יתנאר ענין זו בתריכות יותר.

הקדמה קצרה לברכת מודים - ברכת ההודאה

הנה בברכת מודים ממשיכין מדת ההוד, וכבר מבואר למעלה בברכת תקע בשופר ובברכת ולירושלים עירך הנקודה של מדת הוד, שהוד אין לו עצמי ושיטה בכל דבר לעמוד על זכותו, ועומד במקום הספק שהוא בקו שמאל ורואה תמיד בכל דבר לד השלילי והספק, והוא מדת הויתר והחולשה שנמצא בתוך האדם, ואינו כמו הנאת שהוא בתוקף גדול ושגומר הכל כרצונו ואינו מוותר על שום דבר, אלא להיפך ממש מוותר על הכל ויכול להיות בתחדות עם כל אדם, וזהו מדת הוד שמעוררין בברכת תקע בשופר שנותנים להוד תבריס, וזהו נותן לאדם קצת מנוחה שיש לו על מי לסמוך, ובברכת ולירושלים עירך נותנים להוד מקום, והמקום נותן לו מנוחה, וכפי שמבואר שם בתריכות.

והנה לכאורה הוא קצת תמוה, דמאחר שבארנו בברכת רלה, שמעוררין מדת נצח גבוה מאוד, שרואין גילוי הסם בבהירות גדול, לא יתכן לנאר שמדת הוד כאן הוא במדריגה נמוכה ובמקום ספק ממש, ואינו ענין גבוה כמו הנאת בברכת רלה.

ולבן נצאר מהות מדת הוד שממשיכין כאן, וגם נצאר ברכת מודים על דרך עבודה, דמדת הוד כאן הוא ג״כ הוד במקום גבוה מאוד וכמו מדת הנאת.

ברכת מודים - מדת הוד - הטבת השם - סליחת עון

והנה אמת הדבר שטבע מדת הוד, הוא מדה של בושה ומי ודאות בכל דבר, והיא אלא ועומד במקום ספק ואינו רואה גילוי הסם כ״כ. אבל דוקא כשעומד במקום ספק וממוך הלא, ואינו רואה גילוי אלוקית בבהירות הדעת, וגם אינו מרגיש שום עצמיות ועל מי להשתען, דוקא אלא מצב כזו מוכשר מאוד שהאדם ירגיש שיש יחודו של עולם והוא מיטב לכל, ומקום זו מניאו לו להשיג שהשי״ת הוא כולו טוב כולו אחד, ולהודות לה׳ ולזמר לשמך עליון, דהיינו שישיג וירגיש שהשי״ת הוא טוב ושהוא נותן ומשפיע לו הכל, ודוקא השי״ת נותן שמיכה ומנוחה לישראל.

וזו הוא הדרגה גבוה של מדת הוד, שע״י הספק ובושה של האדם, והעיכוב מלידו שאינו מרגיש שום כח עצמי, דוקא בזאת זו משיג ורואה שהשי״ת הוא כולו טוב כולו אחד, והוא משפיע רק הטבה בלי שום גבול, ובמקום גבוה כזו נתבטל כל היסורים והחסרון, שרואים רק הטבה

ומהבה של הבי"ת לישראל.

וזהו מדת הוד של אהרן הכהן, שאהרן הכהן הוא מוהב שלום ורודף שלום, וכשראה אחד מולק על אחיו הלך לכי"פ ואמר שאחיכם מוהב אותך ורוצה רק הטוב שלך, וכן היה עבודת אהרן הכהן בהמשכן לגלות השראת השכינה, כמו כן בברכת מודים מגלים בציבור שהבי"ת מוהב כל אים ישראל, ומשפיע לו רק הטבה ויש לו הנאה ממנו.

וגם בכלליות מדה זו הוא נגד הכהן, שהלוי הוא המרכבה וממשיך מדת הנעה על האדם, שהאדם יכנס בעבודת השם בשמירת נפש בנעה ובתקיפות, ולכך היה הלוי מנגן לעורר האדם לבכיה ואמ"כ לשמחה, שזהו הכל הענין של ברכת רפה וענין של עבודה, לעורר האדם לעבוד השם בבהירות, וכשתבר, אבל הכהן היה מקריב הקרבן, שבזה נתגלה שהבי"ת מוחל להאדם עבירה שעשה, ובזה נתגלה הטובו וחסדו של הבי"ת ושהוא כולו טוב בלי שום גבול.

ובודאי הקרבת קרבן בבית המקדש היה מביא בושה לישראל שהוא עשה דבר רע וחטא נגד הבי"ת, והבי"ת מוותר על החטא ומשפיע לו תמיד רק הטבה, וזהו ג"כ נקודה במדת הוד כאן, שבעת שמביא קרבן וסליחת עון להאדם, נעשה האדם מסולק מכל עצמיותו ונעשה אין הגמור מחמת שרואה טוב השם, ומחמת ביטול עצמיותו לכן נעשה מסולק מכל החטאים משום דהוא אפס ואין, ורואה טוב השם של כולו טוב כולו אחד דוקא משום ביטול עצמיות שלו, ומגיע לבושה וסילוק העצמיות,

ומדת הוד הלזה מביא לאדם בושה, ובברכת תקע בשופר נותנים לו חבירים, ובברכת ולירושלים עירך נותנים לו מקום, כמבואר, ועכשיו מאירים לו הטבת השם והבי"ת מקיף לו ומטיב לו, וזהו האור שנתגלה ביום טוב סוכות שהבי"ת מקיף לנו בענני הכבוד כמ"ש ופרוס עלינו סוכת שלומיך.

ובאמת זהו מדת ההוד שבאמרנו בברכות הג"ל ומלך הולך ממדריגה למדריגה, דכמו שיש בושה לאדם ומסכים עם כל אחד ואחד ויש לו מידות טובות ומוותר, כמו כן מעוררים עכשיו מדת הוד מלך הבי"ת כציבור שיוותר על כל החטאים, וזהו נקודת הקרבן שהבי"ת ימחול על החטאים.

נמצא מדת נגה של רפה פי' שרואים בתוקף ובבהירות גילוי ה' שנמצא בהעולם, ועובד בזה הבי"ת בתוקף, והוד פי' שמחמת הבושה מלך האדם רואים הויתר וההטבה של הבי"ת.

הוד גבוה - של אבא ואימא - הוד דהשי"ת

וביותר עומק יש לבאר, דמדת ההוד מלך ברכה זו הוא מדת ההוד של נצח והימ', דהיינו הוד של הבי"ת, וכמו שהמגיד מקאזניץ ז"ע מבאר פירושה במדת הנצח דהוא נצח של הבי"ת, שרואין שלימות של הבי"ת בלי מסרון כלל, ועל דרך זה נבאר

גם מדת ההוד, למדם שרומזת שיש מקרון בחלל הבריאה, ממילא יש מקרון מוכרח למילוי המקרון, והשי"ת דהוא הטוב ומטיב, משלים וממלא כל המקרון שנמצא בתוך הבריאה, ונמצא דלייקע כשמדם רומזת בעצמו דיש מקרון בהבריאה, יוכל להשיג שיש הוד של השי"ת דהוא כולו טוב ומשלים כל המקרונות, ומובן שגם ממדה זו נמשך כל סליחת עון, שהשי"ת בטובו וחסדו מוחל המטע והמקרון של המדם.

ולכן תבין שמדות נצח והוד של או"א, הם מקושרים ביחד, נצח היינו כשמדם רומזת שהכל בדעתו יתברך, שלא היה דבר נעלם מהבורא יתברך, לכן נעשה מרכבה למדה זו ועובד לומו יתברך בשלימות, מחמת שרומזת נצח ה' בלי מקרון כלל, והוד כשרומזת המקרון בכל הבריאה, ומוכרח שהשי"ת בטובו ובחסדו ישלים כל מקרון בהבריאה, לכן נעשה המדם מרכבה להעניין של הודמה, ורומזת הטעם השם בהבריאה ושהוא משלים כל המקרונות, ובדיהמ"ק היה שני נקודות, מקוס עבודה, וקרבנות וסליחת עון, וזהו המדות הגבוהים של נצח והוד לאו"א שממשיכים ברכת רפה ומודים מחמת שרומזת נצח ה' בלי מקרון כלל [ג].

ונתבאר דברכת רפה הוא נגד משה רבינו וברכת מודים נגד אהרן הכהן, ומפשר דבמקן הדורות העניו היה יותר כללי, של משה רבינו דהיינו הנצח והבירות בגילוי השם, ור' שמעון בן יוחאי הוא במקן הדורות נגד הענין של הוד, שמיקן דרגת ההוד בשלימות להכניס שמחה והודאה להשי"ת, וזהו קודות המורה שגילה שזהו מגלה הטעמו ומקדו של השי"ת.

הקדמה קצרה לברכת שים שלום

הנה בברכת שים שלום מעוררין מדת יסוד, שהוא המעביר כל בנין הז"א למדת המלכות, לולם עתה ממשיכים מדת יסוד מדרגת גבוה מאוד, והוא הדרגת שלישי במדת יסוד, שמתחילה יש מדת יסוד שעושה המשפט וזה שלא ברכת השיבה שופטינו, ומש"כ יסוד שמגיע לידי בטחון וזה שלא ברכת על הצדיקים, (וכמו שבארנו שני עניינים אלו בחריכות על מקומס) ומאחר שכבר הגיע למדת המשפט והבטחון מתגלה דרגת יותר גבוה של מדת היסוד והוא השלום ודביקות.

ובאר היטב עומק הענין של שלום וגם היאוד שנעשה דוקא בברכה זו, ומהות מדת יסוד כשהוא בדרגת הגבוה, ועי"ז יתבאר הקשר בין ברכת שים שלום למדת היסוד, וגם יתבאר ברכת שים שלום על דרך העבודה.

ברכת השלום - מדת יסוד - דביקות ישראל בה'

ג) והטבת ה' הוא שורש לכל ענין מחילת החטא, לכן ביוה"כ שורש כל העבודה דכה"ג ומזה נמשך סליחות העון, ומיושב היטב דברכה זו הוא נגד הכהן.

מדת יסוד פירושו שמעניל ומאציל כל הצניו והמדות להמלכות, משום שהמדות כבר נצנו ונגמרו בהעלם בצרכות הקודמות, אבל צריכין להמשיכה אל הגילוי בבדי שירד השפע, נמלא שהוא התכלית והלמעשה, לעיקר דין ודבריס ודין הקשה הוא בעת היסוד מעניל המדות להמלכות, ואז נעשה המשפט וזהו הפחד שיש בעת המשפט, וצריכין להתחזק ע"י מדת הבטחון (וזהו ברכת השיבה שופטינו ועל הלדיקים), אבל לבסוף לאחר שנכנע ע"י מדת היסוד - כל הצניו והמדות - להמלכות, אז נעשה ממילא יחוד הגמור, משום שדייקא אז נתגלה השפע שירד בכל התפילות, וכשהשפע בא בשלימות אז נעשה היחוד הגמור, וכל זה נתגלה בכלליות בברכת השלום ובפרט בהמצרך את עמו ישראל בשלום שאז הוא היחוד כמבואר באר"י.

ונבאר על דרך עבודה פירוש השלום, שהוא ענין של שלום גבוה, ואין הכוונה לשלום הפשוט להוא אחדות ושלום בין הבריות וכמו אדם העושה שלום בין שיש לחבירו, אלא שלום בין ישראל להקב"ה, וזהו השלום גבוה דרבה שמקשר בקשר אמיץ ישראל להקב"ה ועל ידי זה הקשר נעשה דביקות ואחדות בין ישראל להקב"ה, וזהו ביאור השלום שנתגלה לנו בברכה זו, מנוחה ושלוה שנתגלה בשלש ע"י הדביקות, וגם נעשה ע"ז שלום בהשלש עצמו בכל הכוחות שלו, וזהו שלימות השלש בעבודת ה' שנעשה ונתגלה בעת התפילה, הדביקות והיחוד של ישראל עם הקב"ה.

נמצא שיש ג' מדריגות בשלת היסוד, משפט בטחון ושלוש, ויסוד של משפט הוא נגד רגש השנה שהוא יום הדין והמשפט, ומשום הפחד של יום הדין מוכרחין למדת הבטחון שהוא מבטל פחד של הדין, וזהו יסוד של בטחון להוא נגד יו"ט סוכות, ואח"ז נעשה מאליו היחוד שהוא היסוד של שלוש, וזה נגד שמיני עלרת שהוא יחודא שליס.

ונתבאר בברכת רלה ומודים הוא נגד כהן ולוי, וברכת השלוש הוא נגד ישראל שענינה היא דביקות ישראל בהקב"ה, וזה היה בבית המקדש בעת שישראל עלו ברגל לקבל פני השכינה כמוש"כ **שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'**, וכן היה ישראל במעמדם שהיו ישראל עומדים בבית המקדש בעת הקרבת הקרבנות וזכו במעמד זו שנתגלו להם גילוי מלכות, וזהו הנקודת דביקות של ישראל בהקב"ה.

וכפי שנתבאר בברכת רלה הוא עבודה ונגד מעשה רביעו ומודים הוא הודאה והטבה של הקב"ה ונגד מהרן הכהן, כמו כן היא שיש שלוש, שהוא דביקות ישראל בהקב"ה ונותן מנוחה ושלוה בהשלש, והוא נגד שלמה המלך וכמו דבר ה' אל דוד שיקרא לבנו שלמה ע"ש שלוש ומנוחה כמוש"כ בספר דברי הימים (א כב) **הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה והנחותי לו מכל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו ושלום ושקט אתן על ישראל** בימיו, וכן כל זמן שמלך שלמה על עם

יעקב לא היה שום מחלוקת ביניהם וגם היה מלך על כל ישראל ביחד, וכן דוקא בבית הראשון שבזמנו היה הימוד הגמור של ישראל בה' שכל ישראל היה עולה לרגל בפעם אחת ורק אז נתקיים הפסוק בשלומו שלם פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה', ולרגת מדת יסוד זו הוא נגד שלמה המלך כמו"פ מלך שהשלום שלו.[ד]

כמה חידושים בשלשה ברכות אלו על דרך אגדה

ולפי מה שנתבאר שברכת רפא הוא נגד מצח רבינו יכולין לבאר ע"ד מגדה שהוא גם נגד מעמד הר סיני קבלת התורה לעבוד הקב"ה עם תרי"ג מצות, וברכת מודים שהוא נגד מהרן הכהן הוא נגד המשכן שהמשכן היה לכפר על חטא העגל ונתגלה שם הטבת ה', ושם שלום שהוא נגד שלמה המלך והוא שלימות ומנוחה הוא נגד בחינת המקדש שהוא שלימות הגמור.

ושלשה ברכות הללו הם ג' ברכות בקדושה שהם נגד ג' ברכות הפכיים בהטומאה והם עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ברכת רפא הוא כח של עבודה וזה שעובדים את ה' מבטלים את קליפת עבודה זרה שהוא עבודה בהטומאה, וברכת מודים שהוא הודאה ומכירין בהטבת ה' מבטלין הקליפה של גילוי עריות שבזרע החטא של גילוי עריות הוא עבות והודאה הוא היפך עבות, וברכת שים שלום מבטלים הקליפה של שפיכות דמים, שפי"ד הוא פירוד היפך של שים שלום שהוא האחדות והשלום.

ואפשר להוסיף על כ"ז דבג' ברכת הללו מרומז גם הבעש"ט המריז"ל ורשב"י, שעבודת הבעש"ט הקדוש זי"ע היה נקודה של טהרת הלב בעבודה, וזהו ברכת רפא, וגם שהבעש"ט זי"ע ליבור הרבה נגד מדת גאוה והיתה שנמלא בפנימיות כל אדם, וכמובא שהתפלל בשעה שנסתלק מן העולם שלקי לל תבואינו רגל גאוה, וכן גילוי הוא קליפת עבודה זרה.

ורבי שמעון בר יוחאי הוא מדת הוד שבהוד שזהו ענין הודאה (ומירון הוא מקום השמחה והודאה) ובספר הזוהר הוא מגלה סודות התורה ועי"ז נתגלה הטבת ה' בהגבריאל, וגם מבואר בהזוהר מומר החטא דגילוי עריות וזהירות בעניני קדושה, וכ"ז הוא מרומז בברכת מודים שמגלים הטבת הש"ת ומבטלים זוה העבות שמביא גילוי עריות וטומאה.

והאריז"ל הוא מרומז בברכת שים

ד) ובאופן אחר אפ"ל דפשטות ברכה זו הוא נגד יוסף הצדיק דהוא רעיא מהימנא של מדת יסוד, ע"פ הליקוטי מוהר"ן בתורה פ' שמבאר דמדת יסוד של יוסף הוא מחבר המוחין ודיבור, וחסדים וגבורות ומחבר כל ענינים, וזהו שלום שמחבר שני הפכיים, ומבאר דזהו בחינת מסירות נפש וקידוש השם, ועפי"ז י"ל דזהו הביאור בשים שלום דהוא ג"כ יסוד ושלום, לכן בברכה זו נעשה היחוד. ועיי"ש בדבריו ז"ל ביותר ביאור בענין זה, ולפי"ז מיושב היטב סדר הברכות דג' ברכות ראשונות הם נגד אברהם יצחק יעקב וג' אחרונות נגד משה אהרן יוסף דהם כולם הראש והשורש מכל מדה ומדה.

שלוס, שדיבר הרבה נגד כעס ופירוד שזהו קליפת שפיכת דמיסה), וכמו שידוע שמריז"ל נסתלק מן העולם משום מחלוקת של תלמידיו, וכ"ז מבטלים בברכת שיס שלוס ע"י מחדות ושלוס.

ה) כמבואר בהקדמה לספר עץ חיים

עבודת
השם

האם תשובה היא הרגש?

שנה חדשה. זמן תשובה. התחדשות ורעננות. מחיה!

מהו תשובה, מה אני מקבל עלי כשאני שב לה'.

נתחיל במבט כיצד הרבה אנשים מסתכלים על התשובה, יש הסתכלות שאדם חושב לעצמו כשאעשה תשובה אהיה שונה, כשאשוב אתהפך לאיש אחר; בעיניו כשעושה תשובה הוא נעשה לאדם אחר ממה שהיה קודם. מתחילה היה מלוכלך ושפל וע"י שהכה סלח לנו ושב נתערה עליו רוח טהרה ממרום ונהיה איש טהור ונקי. ואמנם הדברים האלו הם אמיתיים וברורים כמו שידוע דברי הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ז הלכה ו, אמש היה זה שנוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד עכ"ל, אבל ההתייחסות לתשובה הוא על ההרגשה, שענין התשובה נותן לנפשם.

האדם מסתכל על עצמו שאם הוא חטא נעשה לאיש שונה, ומרגיש שהוא לא אותו האדם שהיה מקודם, וע"י התשובה ירגיש טוב, יראה עצמו שהוא אדם זך וצך שכל הלוכלך נתרחץ מעליו, והוא לבן כשלג. ואם יהא לאחר שנתחרט וקיבל על עצמו לידבק במעשים הטובים יהיה לו נסיונות וקשיים עם התאבקות ביצר וירגיש רע, אזי בעיניו לא ירגיש שהוא נקי וכאילו לא עשה תשובה, וזה יכול להרפות ידיו מתשובה,

וכמו"כ אותו ההרגש גם יכול להיות גרמא לאותו מציאות עגומה

שאנשים מפותלים בה, שלאחר שהסתכל הסתכלות אסורה ח"ו חוזר ומסתכל לידע אם באמת היה דבר אסור, ואם העלה במחשבתו הרהורים לא טובים היה יחזיר להעביר אם באמת זה עבירה, ובאמת למה יהיה לו ספק בזה, מה נוגע לו עכשיו אם באמת עשה דבר שלא כהוגן או לא, אך ההסבר היא שאם ע"י החטא נעשה לאיש רע, ומרגיש לא נעים, א"כ ודאי ירצה לדעת אם ההרגש היא באמת, שנעשה לאדם אחר, שלדידם משנת התשובה היא הרגש נעימה של טהרה, וזה מביא לטעותים האלו.

ואולם צריך לדעת שתי יסודות איתנים כדי לשוב תשובה פשוטה מקובלת לפניו. ראשית שלא ההרגשה היא התשובה, וגם אם מרגיש רע ואדם מלוכלך, מ"מ ישוב ויתרחק מן החטא, בידיעה, שבאנו לעולם ונבראנו כדי להיות עבדים לד' ולעשות רצונו, והוא משועבד לעול המצות בכל מצבי ההרגש שלו; ואם מרגיש טוב אחר התשובה, זה טוב ולא רע, אבל אין התשובה תלוי בכך;

ועוד זאת שנית, יקבע בדעתו השרשים שהשריש התניא בתחילת ספרו, שלכל אדם יש שני נפשות נפש אלוקית ונפש הבהמית, ונפש הבהמית רוצה תאוות, והנפש אלוקית מבקשת רק לידבק בו יתברך ולקיים המצות, וע"י התשובה לא ברח היצה"ר ממנו, והנפש הבהמית פועלת עדיין בקרבו, וחושקת עדיין להבלי העולם, באופן שגם אחר התשובה תתגבר הנפש הבהמית, רק ברבות הימים שהאדם יגבר יצר טוב על יצר הרע, יתחזק אצלו הנפש אלוקית, ויחלוש כח הנפש הבהמית.

וכשידע האדם שהוא עבד לה', ושגם יכול להיות שיתגבר אצלו הנפש הבהמית עוד, ומ"מ זה רק הנפש הבהמית אחת מהנפשות שבלבו, ויש בו גם נפש האלוקית, יוכל לחזור בתשובה באמת להיות מזור לתחלואיו.

תורת
הנפש

הנסיעה למעזיבוזש ששינה את החיים

א) **חבורה** של בני עלייה אברכים חסידיים מארצה"ב, נסעו ביחד לנסיעה רוממה למקומות הקדושים בארץ אוקריינא, נסיעתם ארכה למשך של ב' שבועות, כשהם פוקדים הציונים של הני קדושי עליון מדורות הראשונים תלמידי הבעל שם טוב, ואחרי ככלות הכל התכוננו לערוך השבת האחרון בעיר הנכסף מעזיבוזש בצילו של קודש הקדשים רבינו הבעש"ט זי"ע מייסד דרך החסידות.

בליל שישי נסעו מבארדיטשוב על הדרך למעזיבוזש, הדרך אמורה היתה להתארך לא יותר מב' שעות, אבל מי שבקי קצת בטיב שבילי אוקריינא יודע שאינו כ"כ פשוט לנסוע על הרחובות הרסוסים והשבורים, בורות שיחין ומערות במלוא המובן, הדרך נתארכה קצת, ובני החבורה יושבים ביחד ושוחחים על דא ועל הא וממתינים בכלות הנפש להגיע למחוז חפצם לעשות את השבת בצילי דמהימנותא.

זבולון - אברך מרומם ובעל השגה - יושב מן הצד רוצה לעשות קצת סדר בראשו, ולהכין את עצמו בהכנה הראוי בגדלות המוחין, לבו נתמלאה בתשוקה נמרצה להתקשר באור הנפלא רום מעלה של הבעש"ט, מבריקים לו במחו ניצוצות של אור, מצייר בדעתו איך שיערוך את השבת בהתרוממות הנפש והתפשטות הגשמיות, בלבו בוער אש שיזכה להתלהב בכח סגולת קדושת המקום, פונה לחברו בדומה לו לוי, וביחד הם מחממים את עצמם במעשיות ואימרות חסידיים בגדלותו של הבעש"ט ושגב מעלות מקום מנוחתו, ואיך שאפילו

א) בדף מ"א תחת הכותרות "סוד חייו של ר' סעדיה" מבואר באריכת המהלך היסודי ונקודת הדברים.

אנשים פשוטים הרגישו התעוררות הלב לתשובה והתקרבות לה', כשפקדו ציונו הקדוש. ובתוך כך לחש לו באזנו, שמע נא ידידי מה שאגלה לך ממצפוני לבי, באמת אני מאד מלוחץ שאיני יודע אם אזכה להרגיש האור הנשגב שאני שואף, איני יודע משום מה אבל במשך כל הנסיעה כמעט שלא התרגשתי אצל הציונים הקדושים, ומשום איזה סיבה דייקא אצל המקומות שרציתי לחוש איזה אור ביותר, במדיוק שם לבי היתה סגור בריח ומנעול, לוי מביט עליו בעינים רחמניים, כאומר אוי כמה שאני מבין אותך, כולנו נוסעים ביחד על אותו ספינה אבל מה נעשה כך הוא חלקת גורלינו, על הא גופא נעורר רחמים אצל הבעש"ט הקדוש אבי אבות הקדושה שיפעול בעדינו שישרה עלינו שפע אלקי משמי מעל לפתוח לבינו שנוכל לעבוד בוראינו כרצונינו הטוב באמת...

הדרך התארכה עוד קצת, ופתאום שמעון מכריז, כבר רואים המבצר הצבאי הישן! שהוא סימן מובהק שהדרך הארוכה בא לסיומו ובעוד דקות ספורות נגיע למחוז חפצינו לחיים ולשמחה ולשלום. כל החברים מקשיבים כששמעון - חוקר הדורות וידען נפלא - מספר סיפורו של מקום איך שהמבצר הזה הגין בעד תושבי העיר מעזיבוזש במשך הדורות בפרט בתקופת ת"ח ות"ט כשהעולם הקדיח בשנאת ישראל ורצו הגוים לרצוח היהודים, ובאו בחמת אש לרצוח תושבי העיר, והם ניצלו ע"י שנכנסו לתוך המבצר האדיר.

המורה שעות דופקת שעדיין הוא שעה מאוחר בלילה וחברי הקבוצה ניגשו באפיסת הכחות לבנין המלון המפואר, שהכינו כבר לכל אחד חדרים נאים מיטות ממוצעת כרים וכסתות, סידרו את החבילות, אחד הלך להציון ואחד הלך לישון לשאוב כחות חדשים לקראת השבת המרומם הממשמש ובא.

זבולון נכנס לספיקות עצומות מה שיעשה עכשיו אם ילך בתחילה אל הציון לחמש דקות או שילך לישון שיהיה לו כוחות חדשים ליום שמחרת, או שממילא הוא אינו אלא חמש דקות, אבל אם הולך לציון - ממשיך להסתפק - כבר צריכים לילך למקוה, ואם הולכים למקוה הלא אינו שייך צו פארפאסן המקוה ההיסטורי מעיין הבעל שם טוב וככה התלבט ולא ידע איך להשית עצה בנפשו...

*

ערב שבת קודש בבוקר חברי החבורה התעוררו משינתם בשעות הקדומות שביום התפללו שחרית ובוודאי היה מוכן בעבורם פת שחרית רחבה, אחר כך הלכו לטבול במעיין הבעל שם טוב, ועל הדרך נוסבה שיחה בין החברים על דא ועל הא, אבל שמעון הרגיש איזה דחף פנימי שהוא צריך ליקח החבל בידו, והתחיל להסביר הסיפור וההיסטוריה של המעיין הקדוש איך שנברא ומה שהיה שם וסגולותיו הנעלים, הציבור הקשיבו לדבריו בסקרנות ונהנו מידיעותיו הברוכות שמוסיף הרבה איכות להנסיעה,

טבלו וחזרו לאכול טועמיה.

שמעון אוכל טועמיה, המצב הוא מרומם ומרשה לעצמו לחשוב על עצמו מה שאינו עושה כשהוא טבוע בשיגרות החיים היום יומיים, מתבונן בנפשו, הלא דבר הוא למה דווקא אני הוא המספר בהמשך הנסיעה, האם אני באמת ידען יותר מחברייי? ומה עם לוי הלא הוא ג"כ יודע היפש אסאך, ולמה דווקא אני זכה לתואר זו? מצד אחד מרגיש איזה נעימות בקרבו, אכן יש לי מעלה מיוחדת שאני מתברך בידיעות רחבות וגם בהאופן שאני מספר, אבל מצד השני עולה לו הרגש רע שאומר לו מאן יימר שבאמת אני מהנה העולם סוף סוף אפשר שאיני יודע די ידיעות וחסרים לי הרבה פרטים שלא ביררתי כהוגן, שמעון מחליט בדעתו שתיכף אחר טועמיה ילך לישון קצת ובשכבו על מיטתו יברר מתוך רשימותיו וספריו שנטל עימו בסוגיות שבהם ידרוש במשך השבת ויכין עצמו כדבעי שיוכל לדרוש כראוי...

*

החמה זורקת קרני אור האחרונים שלו השמים בוער כאש, ולאט לאט החמה נעלמת בין ההרים הרמים, השמש שקעה נטו צללי ערב, וקדושת שבת ממלא את החלל, פה ושם רואים יהודי שחוזר בזרירות מהמקוה בפיאות רטובים, ושם רואים קבוצה קטנה מעדת הספרדים המטיילים בניחותא בשבילי מעזיבוזש, משמע שהם אוחזים כבר אחר הסעודה, אברכים חסידיים עוסקים בהתלהבות בספרי חסידות להתכונן בהכנה הראוי לשבת בצל הבעש"ט זצ"ל, וכל אבן ואבן מזמר לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה.

זבולון צועד לדרכו על הדרך לביהמ"ד ומסופק לאיזה בית המדרש יכוין רגליו, אינו יכול להחליט, אם שילך לבית מדרש העתיק של הבעל שם טוב או שילך לבית מדרשו של האפטא רב זצ"ל דשם יש קבוצה חסידי שהביאו עמם בעלי תפילות וחזנים מתוקים, ואפשר ירגיש שמה יותר טעם ואור אבל מצד השני ביהמ"ד של הבעש"ט הלא אדמת קודש הוא שהתפללו בו במשך כל הדורות הרבה צדיקים ויכולים לראות החדר שהתפלל שמה המגיד זצ"ל, לבסוף מחליט שהיום יתפלל בביהמ"ד של הבעש"ט, עודו צועד לדרכו ועובר לפני ביהמ"ד של האפטא רב ואחד מהתפללים עומד בחוץ לחפש מנין [נראה שאכן היה להם בעלי תפילות נאים אבל מנין לא היה להם] מבקשו בתחנונים אם רוצה להיות הצענטע"ר של המנין, זבולון חושב אההה ב"ה אין שמחה כהתרת הספיקות נכנס לביהמ"ד, אבל תוך תוכיותו חושב למה לא יכולתי לסרבו הלא באמת לא רציתי להתפלל היום כאן ולמה איני יכול לעמוד על דעתי? מרגיש כעלה נידף שכל רוח חלש יכול להפכו ולזרקו.

*

בסעודתא דחקל תפוחין קדישין

התקבצו כל בני החבריא אכלו ביחד באולם הסמוך להציון הקדוש, מעין עולם הבא יום שבת מנוחה, סעודה יפה כדיאות לעם מדושני עונג, אהה אין הפה יכול לדבר ולצמצם בדיבורים איזה עונג רוחני שהרגישו בעת הזמירות נועם הנשמות ועונג הרוחות, ישבו בשבת אחים גם יחד עד השעות המאוחרות בלילה, ובקדרותא דצפרא מצאו עצמם נכנסים למיטתם עייפים בגופם אבל נפשם שבע וטוב לב.

שינה בשבת תענוג, אבל מי יכול לישון ומי צריך בכלל לשינה כשנמצאים תחת כנפי השכינה, ואחר שינה קצרה התעוררו משינתם הלכו למקוה שתו קאווע חמה, וישבו ללמוד ולהתחמם באורם של ספרי החסידות, מה יכול להיות יותר טוב מלעסוק בחסידות בצל מייסדה, מרגישים כאילו הבעש"ט בעצמו יורד ולומד עמו בחברותא ושפתותיו דובבות בקברו הסמוך להם ממש.

זבולון ניגש לארגז הספרים, רוצה להוציא איזה ספר, מביט מעלה מטה בכל הארגז רוצה למצוא איזה ספר שיהיה מתאים ללמוד בו עתה, רואה ספה"ק שפת אמת שומח לקראתה, אבל תוך כדי דיבור הבחין בספר ליקוטי תורה מהאדמו"ר הזקן, ספיקות מתעוררים בלבו, ולוחם עם עצמו באיזה ספר אלמד בזו או בזו? או אפשר בשניהם לא, ואלמד בספר הבעש"ט בעצמו, הלא נמצאים אצלו ומה יכול להיות מתאים ביותר מלהגות בספריו, אבל מצד השני גם שפת אמת או ליקוטי תורה הם ג"כ מושרשים ביסודותיו ותורתו, זבולון כבר שבע מהספיקות מחליט שיטול כולם למקומו וילמד בכולם. הולך למקומו פותח הליקוטי תורה וחושב הלא למעשה לעולם ילמד אדם במקום שלבו חפץ, אבל יש לו פת בסלו ספר הבעש"ט מונח בהצד שמרגיעו שעוד מעט ילמד בו כדי לצאת כל השיטות... מדפדף פה ושם רוצה לימצוא איזה קטע שידבר אליו דווקא בהמצב שהוא נימצא בו, ודווקא עכשיו אינו מוצא אותו, נו אם לא מוצאים אלמד קטע בפרשת השבוע, מתחיל ללמוד איזה שורות נפגש עם מושגים שאינם מוכרים לו, קצת כעס כבר נדלק בלבו, למה איני מצליח ללמוד כמו כל חבירי בתמימות ולהתענג מנועם אמרותיהם בלי התחכמות וחשבונות??

הבעל תפילה ניגש להעמוד ומתפללים תפילת שחרית, איזה עונג רוחני התלהבות ודביקות, התפילה נמשכה קצת יותר משבת רגילה, אחר התפילה ערכו קידושא רבה, ואחר כך הלכו לערוך סעודתא דעתיקא קדישא, לא האריכו יותר מדאי, שהשעה כבר היה מאוחרת, וצריכים לנוח קצת לשאוף כחות חדשים להתכונן בהכנה דרבה לעת רעוא דרעוין עת שנתגלה רצון העליון לחדש הבריאה, נזר השבת שעליו חיכו זה זמן זמנים טובא.

*

זבולון לוי ושמעון החליטו ביחד לילך לטיול ברחובות מעזיבוזש, הלא מה

נורא המקום הזה שבכל פינה ופינה הלכו והסתובבו צדיקים שרפי מעלה מלאכים בצורות אנוש, צועדים ברחובותיה וסימטותיה, מתרשמים מהבנינים העתיקים והצורה הפשטני שבה היו חיים בעולם של פעם, פשטות ותמימות, דביקות בה', ואמונת צדיקים, פה ושם רואים מסתובבים אנשים משונים ממין סוג שאין פוגשים אך פעם בניו יארק, מולם הולך לו לדרכו איש תם זקן מופלג בעל קומה קצר נראה כספרדי עם זקן ארוך ורחב היורד על כל גדותיו, קרני אור מבריקים מהדרת פניו, מסתכלים עליו איך שהוא פוסע, עיניו למטה מעיין בספר קטן ישן ומדפדף בו בזריזות ובשמחה, אינם יודעים אמאי אבל הוא משך אותם כמין חן של סוד מלווהו, הוא הולך לפניהם אבל אינו משים לב עובר אותם והולך הלאה,

שמעון - סקרני בטבעו - החליט שלא יחמיץ ההזדמנות, חוזר לאחוריו רואה שהתרחק כבר קצת, ובקול נמוך כורז 'שבת שלום', הזקן הספרדי נראה לא שמע, שמעון מגביה קולו קצת פעם ושנים וכאילו הורידו אותו מעולם אחר, חוזר אליהם ובפנים צוהלת ושוחקת עונה 'שבת שלום יהודים מתוקים! מה שלומכם?' מתקרבים אליו בחשדנות, שמעון מתגבר ושואלו 'מה שמך'? ובענות חן משיב; קוראים אותי סעדיה, החברים מסתכלים זה על זה סוף סוף הם נמצאים עכשיו במעזיבוזש ומתי ימצאו עוד יהודי זה או בכלל מה יפסידו אם יוותרו על בושתם לדבר עמו לתהות על קנקנו, שמעון הרהיב בנפשו עוז, ושואלו: אני מביט עליך ר' סעדיה ואינו נראה שיש לך הרבה הצלחות גשמיים כמו עשירות או איזה מעמד מכובד, אבל מצד השני אתה נראה כל כך שמח ושבע האיך אתה עושה את זה...? ר' סעדיה מחייך ומסתכל לתוך עיניהם מרגישים שבמבטו מסתכל לתוך תוכיותם ועצמותם, אחר דקה של דממה מוחלטת הוא עונה, תסלחו אותי אבל עתה אני צריך לילך להתפלל תפילת מנחה, ואם אתם רוצים אתם יכולין לבוא לשל"ס לביתי ויהיה לי לעונג השתתפותכם, מצבע להם על איזה חצי בית חצי חורבה ששם הוא גר ויוכלו לבוא בערך בשעה 7:30.

*

ר' סעדיה הולך להתפלל, וסגל החברים מחליטים ביניהם שלא יפרסמו הדבר לשום אחד מבני החבורה שמה יצחקו מהם ויענו בליצנות על המציאה שמצאו, אבל בקרב נפשם הרגישו דיש דברים בגו, מדברים ביניהם לבוא בשעה 7:30 לצד צפונו ביה"ח הישן ומשם ילכו ביחד לביתו של ר' סעדיה, המשיכו טיולם ואחר איזה שעה חזרו להמלון עייפים, הלכו לקיים מצות עונג שבת בשינת צהריים, ובשעה 6:00 אמור היה להיות פרקי אבות ע"י שמעון, שמעון שוכב במיטתו וחושב לעצמו; מה אומר ומה אדבר לפני הקהל, אם אדרש בענין ההתנגדות שהיה על הבעש"ט או אתעמק במהותה של תנועת החסידות וחידושו, במחו פותח תיקים וסוגרם הולך מענין

לענין בחדרי שכלו, מרגיש כמין קול חלש האומר אליו, שמעון מי שמך לאיש מי פתה אותך שאתה יכול להרים ראש בין ההרים הגבוהים לדבר כאילו אתה הידען בה"א ידיעה שיכול לנאום לציבור ולמכור שיטות ותורות, ומצד השני חושב הלא למעשה הציבור נהנים ממנו ואפילו יצחק שאינו איש קל שיבח אותי שנהנה מאד ממנו משך הנסיעה, אבל זאת אינו יודע כמה ימים רצופים התכוננתי לאסוף ולחקור לברר הפרטים שיהיה מוכן לאכול כשולחן ערוך, - ממשיך להכות את עצמו - האם חקרן מקורי צריך לכל זה הלא הוא טבעי בעבורו ומסתמא שכמעט אינו מכין את עצמו, ואפילו שמכין את עצמו אבל מסתמא הוא בשלוה בלי הלחץ שאני מרגיש, ומצד השני מאן יימר שכן הוא ע"פ האמת גם בי יכולים לטעות כאילו אני דורש בקלות בלי שום קשוים, אוי כמה שזה כאב אותי כשזבולון צלצל אותי שבועיים לפני הנסיעה, לשאול אותי אם אני יכול לקבל המשרה הלז, ובקול קר עניתי; למה לא? באמת אינו קשה בעבורי בוודאי אשמח להנות הציבור. וזבלון סיים את השיחה בתודה רפה, היכן הוא שכלו האם הוא אינו חוטף שבאמת הוא עבודה קשה שבמקדש הדורש הרבה יגיעות וטירחות יתירות, אבל מה אעשה למעשה אם אגלה שזה קשה בעבורי אהיה ללעג ולקלס בעיניהם בלי שום שויות... אבל רבוש"ע עד מתי אהיה סגור בתפיסה???

שמעון מסתכל על המורה שעות רואה שדופק על 5:55, חיש מהר יורד ממיטתו רוחץ פניו, מעמיד פנים שוחקות נכנס לאולם בראש גבוה, הציבור כבר מחכים עליו וגם התאסף קצת שאר מאורחי העיר שובתי שבת במעזיבוזש ששמעו שהידען המפורסם ידרוש להציבור ויעניק מידיעותיו המקיפות, בתוך תכיותו מרגיש פחד אבל מתגבר, קולו מתחזק יותר ויותר נכנס לסוגיא עמוקה ביסוד תנועת החסידות וגם שילב לבסוף קצת למה התנגדו עליו כ"כ בתחילה, הציבור יושבים ושתים בצמא מימיו המתוקים, מתפלאים מסגנון לשונו הצח, מסיים דבריו, מכל הצדדים שומע כרוזי יישר כח! החייתנו! כה לחי! היה נפלא! שמעון אתה געוואלדיג! שמעון מרגיש טוב מאד, יוצא מהאולם ובפסיעות מהירות מזדרז לימצוא לוי וזבולון לילך לביתו של ר' סעדיה הזקן הספרדי.

*

כמדובר זבולון לוי ושמעון נפגשו לצד צפונו של בית החיים הישן, מתפללים מנחה בבית המדרש המרכזי ותיכף אחר כך מכוונים רגלם לביתו של ר' סעדיה הזקן הספרדי, מגיעים לפני פתח ביתו, דופקים על הדלת, ר' סעדיה פותח הדלת ומכבדם ליכנס, נתגלה לפניהם חדר קטן עם שולחן נמוך, צמוד אליו שלשה כיסאות רפופות עשוים מעצים ישנים, ר' סעדיה מבקשם לישב, אבל חסר כסא אחד זו אומר שאחד יוצרך לעמוד, זבולון רומז בידיו לחבריו שהוא מוותר והם יכולין להתיישב, ר' סעדיה נכנס לבית התבשיל ומוציא להם קצת כיבוד ומין

מרקחת ירוק, האורחים נוטלים ידיהם לסעודה שלישית, ור' סעדיה יושב מולם מכניס נשימה עמוקה, ובקול רך מתחיל לספר סיפור חייו וסודו:

נולדתי בבית חם בין עוד שש עשרה ילדים, גרנו בכפר קטן בארצות המזרח, אבי היה יהודי פשוט ותמים לא ידע הרבה התנהג בישרות כפי השגתו, הלכנו לחדר עם עוד קומץ קטן של בני הכפרים, לא היה שמה רק שני מלמדים עד לגיל הבר מצוה, וכשנכנסתי לעול המצוות החליטו הורי אחר שראו שאינו תכלית לישאר שמה ולהתגדל בין השדות והכרמים, לשלוח אותי לארץ ישראל ליכנס לישיבה ללמוד, אמי ע"ה אשה צדקנית הכין בעדי מלבושים וצידה לדרך וקצת כסף שאוכל להסתדר באכסניא לתקופה הראשונה, בדמעות של אהבה ליווי אותי אל מסילות הברזל וכך נסעתי בחור צעיר לימים יחידי גלמודי למקום שאינן מכירים אותי, אבל בלבי פנימה ידעתי שזו התכלית הטוב שאזכה לקנות תורה ויראה ולהתעלות, הגעתי לירושלים באמצע ימי הקיץ וחיפשתי לעצמי דירה עד שמצאתי אכסניא יפה אצל אחד מקרובי הרחוקים, והוא עזר אותי להחליט לאיזה ישיבה שאיכנס, ב"ה נתקבלתי לישיבת 'נהורא דאורייתא' ולאט לאט התרגלתי לחיים החדשים שמה, ונתעלתי מיום אל יום בתורה ויראת שמים.

אחר איזה שנים דיברו לי שידוך יפה מבית מכובדת, ובעז"ה נישאתי והתחלתי לגדל בנים ובנות על דרך ישראל סבא, בערך בתקופת גיל השלשים לחיי עשיתי פעם חשבון הנפש וחשבתי לעצמי מה אני ומה חיי, אין הכי נמי ב"ה אני יהודי כשר לומד ומתפלל אבל משום איזה סיבה אני מרגיש תמיד איזה אי שביעות ועצבות עמוקה, לא יכולתי לירד לעומקן של דברים, והחלטתי להסתכל בי ולחקור בעצמי להבין יותר מה שמתרחש עימי, עם הזמן גליתי דבר פלא, הלא יש לי מכל טיב ואפילו הכי אני מרגיש תמיד כאילו שאין לי כלום, ראיתי את עצמי כחידה סתומה, וראה זה פלא, שכל כמה שהתעמקתי יותר ראיתי שסתירה זו בעצם חובק את כל מציאותי, בשלום בית, בפרנסה, בחינוך הילדים, בשיחה עם חברים, בלימוד התורה, בקיום המצוות ובסתם דברים, אפילו כשאצליח לעשות מה שמוטל עלי עכ"ז תמיד אני מרגיש שאני הולך אחרונית, ומשום זה אני תמיד מלא קשיות וספיקות על כל צעד ושעל כיון שאיני יודע באיזה אופן לעשות כדי שלא להרגיש ההרגש הרע שהוא כמין קול קורא אלי שצועק בקרבי 'אני רע, איני שוה כלום, אני מסוג ב', לעולם לא אצליח, אני רע בעיני ה', אין לי כח להוציא דברים מכח אל הפועל' וככה רבות עד אין מספר שהתגלה לי קול ענות חלושה שאינו מרפה אותי ערב ובוקר וצהריים.

באמת - ממשיך ר' סעדיה, וסגל החברים מקשיבים באזנים פתוחות - בתחילה לא יכולתי אפילו להגדיר מה שאני מרגיש, וגם מה שאמרתי עכשיו אינו אלא אחר שעברתי הרבה בלי להיות מודע לזה, כשאני מביט עכשיו אחורנית

אני רואה שכבר מגיל צעיר ביותר הייתי רץ ממני ולהלאה למצוא איזה דבר שירגיע נפשי ויתן לי ההרגשה שאני חשוב וטוב, פעם היה על ידי שהתחלתי לכתוב מאמרים לאיזה קובץ תורני, ואחר שלא הצלחתי להתמלא עי"ז פתחתי חבורה לבחורים צעירים ללמדם דרך ה', ובאמת כוונתי היתה טוב, אבל תוך תוכיותי שאפתי למלא ע"י זה החלל הנורא שבקרבי, וככה עברו ימים ושנים ואני רץ כשיכור אנה ואנה להשקיט הרוח סערה שבי, בערך בשנת עשרים ושמונה קבלתי רבנות בקהילה חשובה, כיון שהייתי מפורסם כבעל כישרון ות"ח, ניהלתי הקהילה ביד רמה, אבל גם פה אחר איזה תקופה מצאתי את עצמי מאיזה סיבה מרגיש שאיני מצליח ופטרתי עצמי מהרבנות, כה המשכתי לחיות חיים של סתירות וספיקות, העמדת פנים כלפי חוץ, תקוה וכישלון, חרטה ואשמה, עד שראיתי שאינו תכלית, בערך בגיל שלושים וארבע קירב אותי חבר אחד לחסידות וראיתי אור חדש איך שעיקר הדרך שהשטן מפיל את האדם הוא ע"י שמפילו בעצבות ובגאווה, הוי ואבוי על נפשי ראיתי את עצמי טמון ראשו ורובו רץ מעצבות לגבהות וחוזר חלילה, ובמשך תקופה זו האיר ה' את עיני וגליתי יסוד נפלא שהיה כמין ברק שהשליך אור על כל מה שמתרחש עימי.

סוד חייו של ר' סעדיה

שמעון לוי וזבולון עוצרים נשמתם וממתינים לזו הרגע שר' סעדיה יגלה סוד חייו, - ומי יודע אפשר גם סודם - ר' סעדיה שישב כל הזמן בעינים סגורות פותח עיניו מגביה קולו קצת וממשיך; האדם נברא עם שני כוחות יסודיים מבטן ומלידה, שהם הרגש טוב והרגש רע, בעומק יותר לפני שנכנס לשום עשייה כבר יש לו ב' הסתכליות, המושכל ראשון הוא תמיד "לא אצליח, איני טוב, אני חלש, אין לי זכות קיום, וכו' וכדומה" ומצד השני מרגיש דאדרבה "אני טוב, הבריאה צורך אותי, בואו ונצא לעולם העשייה ונצליח להפוך את העולם, יש לי כחות הנפש וכו' וכדומה" אבל ההרגש הטוב טמון וחבוק לתוך ההרגש הרע והם זה לפנים מזה, וצריכים לברר אותו ואחר כך יוכל להשכין שלום בנפשו ולראות צד החיובי שבו.

וכדי לברר ההרגש הרע צריך האדם בתחילה לעבוד עבודה תמה ונקיה לנקות את נפשו מלאשום אנשים זולתו או שאר דברים חוץ ממנו בכשילונותיו, ואין שום קשר עם המציאות הזך להרגש הרע הכללי, רק זהו טבעי מבטן ומלידה בכל ענין, אפילו כשיהיה לי הון רב ומלא בית כסף וזהב, עכ"ז ארגיש תמיד שאוכל להפסיד ממוני וזמנים הטובים לא יתמשכו לתמיד משום שאיני עושר אמיתי ויש לי טבע של עניות וכו', ורק אחר שמקבל לסבול הרגש ולא להרסו רק להבין שהקב"ה הטביע בי כחות אלו לתכלית ולכתחילה, לאט לאט יוכל לגלות צד השני של המטבעה ולהרגיש נועם ה', וחשיבות נשמתו ועבודתו, ואפילו כשיש לו צרה בתוך ביתו קודם

הכל יתבונן בנפשו איך שכובד הצרה הוא מחמת שמרגיש רע, למשל כשאינו מצליח למצוא חן בעיני בת זוגו, קודם יתבונן איך שהעיקר מה שמעיק לו הוא שזה נותן לו תחושה שהוא בעצמו אינו חשוב וחסר חן, ויכיר שהרגש הזה שהוא אינו מוצא חן והוא מסוג ב' הוא הוא הרגשו הטבעי שנולד בו, ואפילו כשאשתו צועקת עליו אינו מוכרח שהוא עשה עוולה כה גדולה, אלא מחמת שהוא בטבעו נוטה לעצבות ולקבלת אשמה הוא מפרש צעקותיה וטענותיה במידה יתירה, ובאמת אפילו עשה טעות יכול הוא לבקש מחילה והיא ימחול אותו, רק הוא מתפחד לבקש מחילה משום שזה אומר שהוא עשה טעות, ובעיני עצמו כל טעות פעוט הוא הר גדול ונורא, משום שזה חוזר ומעורר ההרגש הכללי שהוא אינו מסודר, וכן הלאה בכל ענין.

ולאחר זמן ותקופה הבנתי למפרע למה שום דבר בעולם לא היה יכול להשביע אותי, משום שנולדי בחלל עמוק בלבי, ולא חטפתי שאין לתלות החיסרון אלא בי, דמיתי שבאמת אני איש חסר ונחות דרגא, על כן רצתי ממני ולהלאה לכסות על הרגש זה, וגם זה נכלל בקל וחומר כשעזבתי הרבנות לא היה מחמת סיבה אמיתית רק משום שאחר זמן קצרה ראיתי שעדיין נשארתי 'אני' ועם כל הכבוד שקבלתי עדיין הרגשתי כלא יוצלח, ע"כ חשבתי דשמה אין זה מתאים בעבורי, עד שהתפטרתי, אבל תהילה לקל אודות כל הכישלונות והמצבים שעברתי באתי למצב של יואש מוחלטת כיון שכבר נסיתי הכל ולא עלתה בידי, עד שבאתי אל המנוחה ואל הנחלה לימצוא האני האמיתי שלי להכיר איך שהכל ממנו ואין שום דבר חיצוני חייב או זכאי בהצלחותי, אין הדבר תלוי אלא בי, ואין שום אחד יכול להחליש דעתי אלא כל החלישות הדעת וכל הספיקות אינם אלא כתוצאה שאני מפחד להיות פתוח עם עצמי, לקבל שיש בי הרגש רע הנותן לי לדמיין שאני באמת רע, ואחר שקבלתי שכן הוא פני הדברים וראיתי יותר ויותר איך שזה חובק את כל האדם, התחיל להתנוצץ בי ניצוצי אור, גליתי הנקודה האמיתית שלי, ולא היה לי עדיין הצורך לרוץ ולדחוף לעשות דברים גדולים ומשונים להרגיע אותי, אלא קיבלתי את עצמי כמו שברא אותי הקב"ה והבנתי איך שברא אותי כך לטובתי הנצחית שעי"ז דייקא אתקשר עם אבי שבשמים לאמר לו, (ר' סעדיה מגביה ידיו כלפי מעלה ובעינים עצומות שופך שיחו) "אבי אבי אני ברייה חסירה עפר ואפר הלא כל דבר קטן ביותר נותן לי תיכף להרגיש שפלות ואפסיות נא תאיר בי מאורך הזך תקרב אותי אליך יותר ויותר שאוכל להכיר גדלותי מצד נשמתי וחלק אלוקי ממעל שחצבת בי" ולאחר כמה שנים שחייתי בדרך זו לא היה לי עדיין הצורך לדור דווקא בעיירות הגדולים יכולתי ליהנות מעצמי ולהתדבק בה', גם בהתבודדות ע"כ אחר שנשארתי אלמן מאשתי וילדי נשאו באתי לגור פה בעיר מעזיבוזש בין ההרים והגבעות בצל קדושת אורו של רבינו הבעש"ט ולהתבשם מנועם זיו קדושתו.

ר' סעדיה מסכם הענין

ולסיום דבריו סיכם הענין ואמר: בכל ענין בעולם בגשם וברוח עליו לברר תחילה הרגשותיו, ואפרט קצתם וממנו תלמדו על השאר.

בספיקות: לדוגמה, מסופק באיזה ספר שילמד או באיזה ישיבה שיכנס, או איזה מסחר לעשות, אם קיים המצוות כראוי, וכדומה'.

או פחדים: לדוגמה, מפחד שיהיה אביון, לצאת יחידי בלילה, שמה השלטון יתפסו אותו ויסגרו אותו, או שכל צער קטן בגופו מפחידו שמה הוא אינו בריא ויש לו מחלה וכדומה.

או בקשר עם הזולת: לדוגמה, מוצא את עצמו משועבד לדעתם של אחרים ומפחד להביע דעתו בפני אחרים, אין לו הכח לסרב כשמבקשים ממנו טובה, כל דיבור ורמז קל שאינו לפי כבודו נתבייש ומתבטל, או שאינו יכול לבקש טובה מאחר, וכדומה.

להוציא כשרונותיו: להנהיג, לזמר, לכתוב, לדרוש, ולהשפיע, אם יש לו איזה כישרון מהנ"ל מרגיש תמיד שהוא אינו כמו שאר האנשים שבתחום זה והוא מסוג ב', וכדומה. ועוד ועוד, בשלום בית, בחינוך הבנים והבנות, בעבודת ה' וכו' וכו', עליו לברר תחילה שקודם הכל עליו לראות איך שהנקודת המרכז הוא שנדלק בקרבו הרגש העצבות שנולד עמו האומר לו שאינו שוה כלום ומשום זה יכול לקרות עימו כל דבר רע והוא בעצמו אינו טוב.

ר' סעדיה מגביה שוב את עיניו מסתכל על אורחיו רואה איך שהם יושבים צמודים להכיסאות תפוסים בשרעפיהם, רואה שדבריו הכה שרשים עמוקים בקרב נפשם, אחר זמן ארוך שישבו ככה בדממה ובהתבוננות הוא כמו העיר אותם משינתם ואמר להם: רבותי ידידיי היקרים, אני מבין שידרוש עוד זמן רב עד שתתעכלו מה ששמעתם ממנו, אבל תדעו נאמנה אף על גב שיהיה מצבים שלפום ריהטא לא תוכלו לימצוא קשר בין סוד הזה למציאות החיים כיון שהוא ענין דק מאד הדורש הרבה התבוננות והתעמקות לתוך תוכיות הלב והמח, ומה גם שיכול להיות שמעולם לא נכנסתם לשערי הנפש - שהוא כמין עולם בפני עצמו עם היכלות ועולמות זו לפנים מזו - אבל תשמרו היטב על סוד זה, ואינו משנה מתי מתחילים בעבודה זו ועוד יבוא יומו שתראו עין בעין אמיתיית ענין הזה ויתורצו לכם כמה סתירות וקושיות בחיים.

*

שמעון לוי וזבולון מביטים זה על זה, מסתכלים על המורה שעות ורואים שכבר חלף ועבר שעות ארוכות וכבר עומדים קרוב לחצות הלילה ועדיין לא התפללו מעריב, זוכרים שבני הקבוצה החליטו לנסוע בחזרה ממעזיבוזש לנסוע לשדה התעופה בשעה 1:00, השעה

מאוחרת מאוד, רצים עם הנשמה ולמזלם הטוב מצאו מנין מעריב של קבוצה אחרת שערכו שבתם בבארדיטשוב ואך רק הגיעו עכשיו להתפלל מעריב אצל ציונו של הבעש"ט, מתפללים מעריב בכוונה עושים הבדלה, אוכלים מלוה מלכה, ונוסעים על הדרך לקיוב, דרך שנוטל כחמשה שעות רצופות, והיה להם די והותר זמן פנוי להתבונן ולעכל מה ששמעו מר' סעדיה.

שמעון לוי וזבולון יושבים על מושבם, נראים כמתנמנמים אבל נפשם סוערת, שמעון אינו יכול לעכל כ"כ דברי רגש שהם ממש מנוגדים לטבעו שמורגל תמיד לנתח הכל בשכל הקר, אבל מרגיש שיש דברים בגו, וחוטף איך שר' סעדיה דיבר ממש דווקא אליו, שמעון חושב הלא כל עצמיותי מוגדר במחיצות רבות וחזקות שלא יתגלה חלילה קלוני שאני מרגיש חלש, ואיך כשאני מרגיש חלש אני מוסיף גדלות לכסות את עצמי עם עוד גדלות ועוד גדלות, ופשוט אני מפחד לומר לחבר מילים פשוטים כאלו כגון "איני יודע" או "אין לי הכח כעת", ובער"ש כשפחדתי שמה איני יודע מה לדרוש בשבת לא חטפתי איך שאינו אלא הרגשיי הרעים שנדלקו.. נפשו המפוזר מתחיל להתדבק, מבין ומאזין למפרע איך כשהיה מסופק מה לדבר בפרקי אבות או כשלא היה יכול לענות לזבולון שבאמת קשה לו המשרה להיות בעל המספר, אינו אלא משום שמרגיש שאינו טוב ולא ירד להבין שאינו אלא טבעו הנוטה לעצבות המבלבל אותו בכל שעה.

לעומתו יושב זבולון וגם הוא שוכב ומשוטט בעולמו, בנפשו הוא בוכה על כל השנים ששרף בדמיונות, איך שהוא דימה כאילו זה שאינו יכול לטעום טעם בשבת ויו"ט או אצל ציון הוא מחמת סיבות חוצה לו, אוי כמה התפללתי על זה, ולא חטפתי שכך ברא אותי הקב"ה כדי שאתקשר אליו על ידי זה דייקא, עכשיו אני מבין למפרע ורואה איך שרציתי לכסות ולשקר הרגש הרע שבקרבי על ידי שאקח ראי' שאני מוצלח מההרגש הטוב, אבל אהה על נפשי איך לא חטפתי שדייקא משום הא לא הצלחתי להתענג משום שרציתי להכחיש את החי ולהרוס טבעי, הלא ר' סעדיה אמר בפירוש שאי אפשר לחוש הרגש הטוב רק על אחר שמבררים הרגש הרע, וגם מה שאני תמיד מלא ספיקות למשל אם שאילך אל הציון או לילך לישון בליל שישי, או באיזה ביהמ"ד שאתפלל בליל שב"ק, נובע מזה כיון שאני מרגיש שאיני חשוב ע"כ אני מתייירא לעשות שום החלטה שמא אהיה כישלון ואאשים את עצמי ואתחרט, ע"כ מוטב שלא אעשה בעצמי החלטות כדי שהכישלון לא יתקרא על שמי, אבל באמת לאמיתו למה אני מפחד להחליט, הלא באור דברים הללו מובן היטב שבס"ה אני מפחד לעשות החלטה דשמה יתגלה לבסוף שעשיתי טעות וארגיש מאד מאד לא טוב אבל עכשיו אני מבין שמותר לעשות טעות ואיני מוכרח להיות שלימות הגמור, וכל הדחפים שאני מרגיש שאני מוכרח לעשות הכל בשלימות אינו אלא משום שיש לי טבע של עצבות ולא הפרדתי בין המציאות היבש ולההסתכלות

המלא נגיעות של נפשי.

לוי ג"כ עושה לעצמו חשבון נפשו, בהעלותו על לבו מצב נפשו, והוא ג"כ מתחיל לראות פלאי פלאות ומתתרצים לו כמה חידות שהתייגע להבין על עצמו במשך ימי חייו עלי אדמות.

אחר חמש שעות היגיעו לשדה התעופה הגדולה בקיוב בוריספאל נוסעים לשלום בחזרה לביתם לארה"ב, קצת מרה שחורה עלה בלבם כשהיגיעו לניו יארק רצו שהנסיעה יתמשך לעולם, אבל עכשיו כבר היה להם הכלים איך להסתכל על החיים מכאן ולהבא, וברוח גבוהה באו לביתם מוכן ומזומן ליכנס לשערי העבודה ולברר מה שצריכים לברר לתקן מידותיהם, ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו. אכי"ר